Дуней псом и XII чемпионкэм и вагъуэр дыгъуэпшыхь Налшык къыщыщIэкIащ

★★★★★★

Костенюк Александрэ щIедзэри, токIуэ

Шахматымкlэ бзыгъхъуэхэм я дунейпсо чемпионатым и кIэух джэгугъуэу «Синдикъ» интур-хьэщIэщым дыгъуэзэ щекIуэнкIам наIуэ къыщIащ 2008 гъэм и чемпионкэм и цIэр. Ар Урысей Федерацэм и шахматисткIэ нэхъ лъэрыхь дыдэ Костенюк Александрэ.

ЗЭРЫЖЕIЭУ, джэгугъуэр хужьхъэм (ахэрат дыгъуасэ Сашэ Къыпысар) ирагъажьэри, текIуащ. Сыхьэти 5-м нэблагъэкIэ екIуэкIа зэныкъуэкъур гугъуу къыщIэкIащ.

-Сицилие зыхъумэжьныгъэкIэ» эхъаубла дебютыр урыс шахматистхэм и фейдэ хэпIуэ зиужьауэщIащ. Костенюк и фигурэхэр шахмат Iэнэм «тримыпхъэу», зэгъэкIуаеу, дэтхэнэми и увыпIэм мыхьэнэ пыухыкIа иIэу стIолыкым щызэхуишэсащ. Абы еплъытмэ, и хьэрхуэрэгъум, Ифань Хоу (Китай) и фигурэхэр шахмат «губгъуэм» и япэ сатырищым кьыфIэжIакъым. Iуэхур эндшпилым нэсхьу.

Зэныкъуэкъуэм и джэгугъуэ зэманыр зэрагъэзахуэу, гупсысэ кIыхькIэ щIезыгъэгъу яхэмыту япэ сыхьэтыр екIуэкIащ. Абы и ужькIэ Iуэхур нэхъ кьызэщIэплъэу хуежьащ. Комментаторхэр зэреплъымкIэ, джэгугъуэр гъэщIегъуэныщэт, лъэныкъуитIми узыпэмыплъа унэтIыкIэ къызыкъуэхьну хьэзыт. «Маяк» радиостанцым и репортер, гроссмейстер, Урысей Федерацэм и шахмат комиссэм и унафэщI Мирзоевэ Эльмирэ зэрыжиIамкIэ, Костенюк езым игъэпса и хьэтIым, хабзэ зэрыхьуауэ, тетI.

- Сашэ ящыщщ, гупсысэ лейхэмкIэ и щхьэр имыкудэу, кIэухыр зэрыхьунуми емыпIалащэу, ауэ зэщIэкъуауэ джэгухэм, - кIыхьигъэщащ абы. - Костенюк джэгугъуэр зэрирубла «сицилие зыхъумэжьныгъэмкIэ» утекIуэнкIэ нэхъ тыншщ, узэрытемыгъакIуэу узэхэкIыным нэхърэ.

Мыбдеж гроссмейстерым и псалъэхэм дэщIыгъуэжьпхъэщ чемпионатым и кIэух джэгугъуэм зэпэщIэтыну кьызыхуихуа зэхъэрхуэрэгъуэхэр зэрытемыгъакIуэу нобэрей махуэм кьыщIэсам и щхьэхъуэгъуэр: Ифань Хоу шахматым щыхуагъасэм кьагъэсэбэпа Iэмалхэм (щIалэхэри пщащэхэри зэгъуэу, зыр зым енькIыжьуфу, гупсысэм игъуэт унэтIыкIэр кьащIэфу, комбинацэ гъэпсыкIэ псорн я гум ираубыдэу) Костенюк Александри хуэхамэтэкъым. Езым хуэдэ бзыгъхъуэхэм зэратекIуэм и мызакъуэу, Саши ерыщу пэщIэтщ щыхуэхьу и хьэрхуэрэгъуэхэм, дунейпсо гроссмейстер щIэр апхуэдэ щыкIэщI кьыщэрихьэхуари. Илъэс 14 фIэкIа мыхьуа китаянкIэмрэ абы нэхьрэ илъэси 10-кIэ нэхьыжь урыс пщащэмрэ я зэфIэкIыр зэпэшачэ щIэхьр арат.

Джэгуклм зэхэмызэ кьигъэгъазэ Костенюк лъэкI кьитIэнакъым китаянкIэр зытримыгъакIуэныжьмкIэ, Дыгъуасэрей зэпэщIэуэвныгъэм текIуэныгъэр щызыIэригъэхьэн папщIэ дахэ дыдэу нухуэ гъэпсыкIэхэр напIэзыпIэм Ифань кьыфIикьутэжьырт. И ныкъуэкъуэгъур «тригъэлIыкIыу» кьиухь нэхьрэ, текIуэныгъэ дахэкIэ чемпионатым и дыщэ пыIэр зыIэригъэхьэну хущIэкъуэрт Костенюк, ауэ Хоу тыншу зитыну и мурадтэкъым, 35-нэ кIуэгъуэ нэужькъм, Сашэ кьыдэщIэри комментаторхэри гушыIэнIзу кьэгъэзват хужьхъэр кьыхэнэнкIэ. АрщхьакIэ, зэхьэрхуэрэгъуэхэр щыуагъэ зыбжанэкIэ зэхуэупсэри, щытыкIэр ypыс шахматистхэм и ефIэкIыныгъэ зыхэхъыжьмкIэ зыкъридзэкIыжьри, цIыхухэм я гум жыы дихужащ. ПщэжьпэкIэ, зэманкIи фигурэ бжьыгъэкIи Костенюк зи Iуэху нэхъыфIыр. КIыхьу ныкъуэкъуэн хуеи хъуами, абы хуэзфIэкIащ пащтыхь фIыщIэр кIуапIэ иримыту пIанэзмэ диубыдэн, апхуэдэ щIыкIэкIи Налшык кьыщIыунэхуащ шахматымкIэ чемпионкэщIэ.

Джэгуплэ пэшым кьыщIыщIэкIыжым Костенюк кьызэрызэфIэнар нэрыпъагъуу и нэхэр псаф кьэхъуат. Зэрызэхуэдгъэзэ упщIэ зыбжанэм и жэуапу чемпионкэм кьыджиIащ джэгугъуэр кьызэрытехьэтащ, и хьэрхуэрэгъуэр ныбжьыщIэмэ, хуэфэщэн «бзаджэгъуэ» хахуэгъкIэ кьызэрызэпэщIэтам папщIэ фIыщIэ зэрыхунщIыр. Езым нэхъ и пIэсипщIкIэ нэхъыщIэ и хьэрхуэрэгъум зэрыдщIэжгъам кьиратэ гупсысэхэмкIэ дыщеупщIым, Саша пищащ:

- Си закъуэу кьыщIэкIынкъым ар зигу кьэкIар, ауэ, сызэрепIэмыкIэ, XII дунейпсо чемпионатым Ифань Хоу сызэрыIуэщIар си насыпщ. Си нэгу кьыхсхущIэгъэхьэркъым а хьыджэбэ цIыкIум иIъэспIл-тху дэкIмэ и джэгуклэмрэ зэфIэкIыу кьиригъэпъэгъунымрэ.

ныБЖЬкI Таисэ.

P.S. *2008 гъэм шахматымкIэ бзыгъхъуэхэм я деж чемпионкэ щыхуэа* ***Жыдан Костенюк Александрэ****, абы и хьэрхуэрэгъуэ щыта* ***Ифань Хоу****, финал ныкъуэм зэфIэкIыжьаурэ нэ кьыщыгъэзэкIэжауэ* ***Крамник Пилрэ Конеру Хампирэ*** *щагъэльапIэ гуфIэгъуэ пшыхь Налшык и Театр Щхьэнтэм ныщхьэбэ сыхьэт 17-рэ дакъикIэ 30-м щIидзэу щекIуэкIынущ.*

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭХЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№183 (21.341) ● 2008 гъэм фокIадэм (сентябрым) и 18, махуэку ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

● КъБР-м законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэр илъэс 70, КъБР-м и Парламентыр илъэс 15 щрикъум ирихьэлIэу

Депутатхэр школакIуэхэм яIуощIэ

Налшык къалэм и курит школхэм щыщ еджакIуэ щэщI республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм щыхьэщIащ икIи абы и лэжьэкIэм щыгъуазэ защIащ.

ЕДЖАКIУЭХЭР кьригъэблэгъащ КБР-м и Парламентым и УнафэщI **Бечелов Ильяс**. Ар зэпкьрыхауэ тепсэлъыхьащ республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и лэжьыгъэр къызэрызэгъэпэщам, абы и зэхэлъыкIэм, Парламентым и комитетхэмрэ фракцэхэмрэ. Апхуэдэу Бечелов Ильяс хьэщIэ ныбжьыщIэхэр щыгъуазэ ищIащ КБР-м и социально-экономикэ зыужьыкIэм.

Иджыблагъэ къызэрагъэпэща ЩIалэгъуалэ палатэм и гугъу щищIым спикерым кьыхигъэщIыкъэхукIащ щIалэгъуалэр гъэсэным депутатхэм гулыитэ хэха зэрыхуащIыр. Абы школакIуэхэр кьыхуриджащ щIэуэ кьыдгъэкIащ законхэм щыгъуазэ защIыну, УФ-мрэ КъБР-мрэ я Конституцэхэр яджыну.

КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и кьуэдзэ **Федченкэ Людмилэ** школакIуэхэм якIрикIащ республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэр илъэс 70, КъБР-м и Парламентыр илъэс 15 зэрырикъур 2008 гъэм и жэпуэгъуэ мазэм Къэбэрдей-Балъкъэрым хэIэтыкIауэ зэрыщагъэльапIэнур. Абы кьыхихIэщыхьэхукIащ Къэбэрдей-Балькъэрым и иджырей кьэралыгъуэр зэтетхуэзэнэкIи нурыфIи илъэс 15-м кьриубыдэу Парламентым куэд зэрыщыIыхьар. А зэманым Парламентым и депутатхэм яхуэзэфIэкIащ ди гъащIэм и Iэнатlэ псоми ехьэлIа законхэр кьагъэщIэрэщIэжын. «НэгъуэщI жыпIэмэ, законхэр кьыдэзыгъэкI властым хуэзэфIэкIащ республикэм зэпIэзэрыту зиужьыныр кьыдэзыригъэпэщын», - кьыхихгъэщхьэхукIащ кьэпсалъэм.

Федченкэ Людмилэ апхуэдэу школакIуэхэр зэпкьрыхауэ щыгъуазэ ищIащ законхэр кьыдэзыгъэкI органым кьыбгъэзэжауэкIэ абы и полномочиехэмрэ.

КъБР-м и Совет Нэхъыщхьэр зэрылажьэу щытам тепсэлъыхьыкащ депутату куэдрэ хаха, мы зэманым Цыхьум и хуитыныгъэхэмкIэ уполномоченнэу КъБР-м щыI **Зумакулов Борис**. Нобэрей Парламентыр кьыдэзэрыщIыхьу и гугъу щищIым, кьэпсалъэм кьыхихэщащ абы хэтхэм щIэныгъэ куу зэрэIэр икIи республикэм и сэбэп зыхьлъхэм ахэр егугъуу зэрытелажьэр. «УщымыгугъыкIыпIэр иIэкьым КъБР-м и Парламентыр жыджэру щIалэгъуалэм зэрадэлажьэм, абы хэм правовой зэхэщIыкI льагэ ягъуэтын папщIэ зэпеуэ зэмылIэужьыгъуэхэр кьыдэрызэригъэпэщым», - жиIащ **Зумакулов Борис.**

КъБР-м и Парламентым ЕгъэджэныгъэмкIэ, щIэныгъэмкIэ, узынщагъэр хьумэнымкIэ и комитетым и унафэщI **Иванов Игорь** тепсэлъыхьащ езыр зи пашэ гупым хэтхэм, абыхэм я жэрдэмкIэ кьащта законхэм, республикэ программэ хэхаехэм. А комитет дыдэм и унафэщым и кьуэдзэ **Дадэ Суфэдин** хьэщIэ ныжьыщIэжр Парламентым иригъэкIуэкI конкурсхэм щыгъуазэ ищIащ икIи абыхэм жыджэру хэтыну кьыхуриджащ. Апхуэдэу абы зэпкьрыхауэ кьигъэльэгуащ депутатхэр хэхакIуэхэм зэрадэлажьэ щIыкIэр.

Парламентым и лэжьыгъэр кьыдэзэрэпщIыныжьмкIэ, регламентымкIэ, депутат щIэнхабзэмкIэ комитетым и унафэщI **Махуэ Владимир** тепсэлъыхьащ Парламентым и Регламентым, законхэр кьыдэзэращтэ щIыкIэм.

Псалъэмахуэр школакIуэхэм хуабжьу гъэщIегъуэн кьащIыхуащ икIи ахэр куэдым щIэупщIащ. А упщIэхэр ятеуухуат КъБР-м и Парламентыр федеральнэ законхэр кьыдэгъэкIыным зэрыкъэлэжьыхьым, Къырал экзамен зэгуэтхэр егъэкIуэкIыным, егъэджэныгъэм и фIагъыкъэзэтыным, лэжьапIэнщэхэр гъэмэщIэным, коррупцэмебэныным, хуэныкъуэхэр хущхьэкIэ кьыдэзэгъэпэщыным, нэгъуэщIхэми.

Депутатхэм икъукIэ я гуапэу жэуап зэпкьрыхахэр ирагъащIащ щIалэгъуалэр зыщIэпущIа псомиI. А щыкIэм тету, еджакIуэхэм куэд щIэуэ зэхахащ КъБР-м законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и лэжьыгъэм теуухуаеу.

Депутатхэм кьыдэзэрагъэтэмкIэ, апхуэдэ зэIущIэхэр сэбэп мэхъу щIалэгъуалэм кьэрал властым и зэхэлъыкIэр кьагурыгъэIуэныжьмкIэ, ахэр кьэрал гупсысэкIэ яIэу къэгъэтэджэныжьмкIэ. Абы кьыхэкIыу парламентархэр зэгурыIуащ КъБР-м законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и юбилей дауэдапщэхэм хигъэдзыу еджакIуэхэр КъБР-м и Парламентым щIэхьщIэхьыурэ щрагъэблэгъэну, щIалэгъуалэмрэ Совет Нэхъыщхьэм, Парламентым и депутату щытахэмрэ я зэIущIэхэр кьыдэзэрагъэпэщыну, апхуэдэ зэхуэсхэм кьэрал, жылагъуэ лэжьакIуэхэр, щIэныгъэлIхэр, интеллигенцIэр кьрагъэблэгъэну. Абы теуухуаеу зэхалъхьа графикым ипкъ иткIэ республикэм и кьалэ, район псоми щыщ еджакIуэ гупэхэр КъБР-м и Парламентым и унэм щрагъэблэгъэнущ.

А псоми кьадэкIуэу депутатхэм зэрэгъэпсыгъуэ и школхэм щрагъэжьакIыныщ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и орган нэхъыщхьэм и тхыдэр, лэжьыгъэм щигъэуэта зэфIэкIхэр, и Iуэхущафэхэм кьарикIуэхэр» фIэщыгъэIэпэзнIэ дерс зэIуахэр.

БАТЫР Любэ,
КъБР-м и Парламентым и пресс-Iуэхущапэм и унафэщI.

●КъБР-м и Правительствэм

Нэхъри хэхъуэну къалъытэ

ФокIадэм и 16-м республикэм и Правительствэм иригъэкIуэкIа зэIущIэм щытепсэлъыхьащ 2009 - 2011 гъэхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм игъуэтыну социально-экономикэ зыужьыныгъэр зэрехьэкIыну кьаратыгъэм и варианту ТIум: нэхъыбэ дыдэу зыщыгъкъэмрэ нэхъ мащIэ дыдэу яхуэзэфIэкIыну кьаратыгъэхэмрэ.

АБы ХИУБЫДЭУ кьыщыпсатъэм КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмрэ сатумкIэ и министр Мусуков Алий кьыдэзэригъэльэгуамкIэ, Правительствэр щогугъ 2008 гъэм елъытауэ 2011 гъэм и кIэухым инхьэлIэу валовэ щыналъэ продуктым процент 78050,5-м нэсыну.

Документым и вариантэу нэхъыбэ дыдэу зыщыгугъэр кьыщыкъэлъэгъуам, инвестициэхэр нэсу кьыдэзыгъэзыIуэным икIи кьэгъэсбэпыным тещIыхьам, ипкъ иткIэ дызэрыт илъэсым елъытауэ 2011 гъэм валовэ щыналъэ продуктыр сом мелард 23,9-кIэ нэхъыбэ хъунущ. Ар кьыпэкIуэнущ промышленностым, мэкъумэщым хозяйствэм я Iэнатlэхэм кьыщалэжь продукцэм, розницэ сатум зэрыхэхъуэнум, ухуэныгъэхэм зэрызаубгъунум.

Валовэ щыналъэ продуктыр кьыдэзыгъэпэщ Iэнатlэ нэхъыщхьэхэм, зэкIэ кьызэрабжьыкIэ, мы гъэм елъытауэ 2009 - 2011 гъэхэм нэрыпъагъуу заужьынущ икIи абыхэм кьыщIагъэкI продукцэр кьапщтэмэ, промышленностым процент 149,4-кIэ, мэкъумэщ хозяйствэм процент 108,2-кIэ, ухуэныгъэм и Iэнатlэм щрагъэкIуэкI лэжьыгъэхэм процент 122,8-кIэ, розницэ сатум процент 133-кIэ щыхьхъэнущ.

А зэманым кьрибыдэу валовэ щыналъэ продуктым и уасэм лэжьапIэу хиубыдэр процент 32-м щыщIэдзауэ процент 44,5-м нэскIэ хэхъуэнущ. Iэнатlэхэм кьыщызэрагъэпэщыну лэжьапIэ фондым Iэмал кьитынущ ику иту республикэм 2009 гъэм сом мин 11,9-рэ, 2011 гъэм сом мин 17 лэжьапIэу щытын папщIэ.

Нобэм кьэс зэрекIуэкIым хуэдэу, дяпэкIи налогхэр нэхъыбэу кьэзытынур сырьем елэжь Iэнатlэхэрщ, электрокъарур, газыр, псыр кьыдэзыгъэпэщхэмрэ ахэр тезыгуашэхэмрэщ, хуэныгъэрщ, опт, розницэ сатурщ.

Нэхъ мащIэ дыдэу яхуэзэфIэкIыну кьаратыгъэр кьыщыгъэльэгъуа документыр (етIуанэ вариантыр) зытещIыхьар иджыпсту щыIэ Iэнатlэхэм я зэфIэкIым хэгъэхуэныгъэ икIи инвестициэхэм ящыныгъуэныгъэ. Абы щыгъуэм мы гъэм елъытауэ валовэ щыналъэ продуктым хэхъуэну кьаратыгъэ 2009 гъэм процент 108,1-кIэ, 2010 гъэм процент 109,5-кIэ, 2011 гъэм процент 110-кIэ. Абы щыгъуэм 2011 гъэм валовэ щыналъэ продуктым и уасэр сом мелуан 74439,2-м нэсыну аращ.

ХЬэПЭ Маринэ.

●Гулъытэ

«Газпромым» и тыгъэ

«Газпромыр» - сабийхэм папщIэ» урысейпсо программэм ищIэ иткIэ Къэбэрдей-Балъкъэрым тыгъэ кьыхуащIынущ спортым и упутIыныгъэ куэдым тещIыхьа комплексу 2. Абыхъэм и хъунщагъэм теуIуэнущ сом мелуани 10-м щIигъу.

КОМПЛЕКСХЭМ хэтынущ мини-футбол, баскетбол, волейбол джэгуплэхэр, кьыщыжь льагъэхэр. Джэгуплэхэр Iэмал имыIэу сэджапIэхэм яIэтIэгъэнэгуу щытынущ. Мыщхуэдэ жэрдэмкIэ Урысей Федерацэм и Президент Медведев Дмитрий къэралым и Правительствэм и Унафэщым и япэ кьыздэгъуэщыта льэхъэнэм кьыхилъхьауэ щытащ. А зэманым абы «Газпром» ОАО-м и директорхэм я Советым и унафэщI къулыкъуэри зэрихьэрт.

● Абы дегъэпIейтей

ХЬэфIыщIэ Мухьэмэд:

Дэ дызыхущIэкъур зыщ: мамырыгъэр щытепщэ республикэр адэкIи едгъэфIэкIуэнырщ

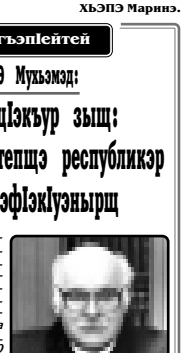

ДызэрыщыгъуэзащI, Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэуэхэм мыгувэу дгъэльэпIэнущ Къэнжал зауэр адыгэхэм я тхэгъэунэхъ зэририхъэ илъэс 300 зэрырикъур. Иджыблагъэ Абхъазым и уплъэкIуэкIуэнырщ - Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ щууей 30 махуэщхуэм и щIыхькIэ ди щIыналъэр кьызэхалъхуну зэрырагъэжьаурэ - ТекIуэныгъэр гъэльэпIэныным кьыхьэ даугъэдащхэм щыщщ.

Тхыдэм кьызэрыхэщыжьмкIэ, мин 50-60 (язныкьуэ дэфтэрхэм ахэр мини 100-м нызэрыхьэсу щытауэ) хьу кърым-тэтэрыдзэр мини 7 фIэкIа мыхьу адыгэ зауэлI гупым 1708 гъэм Къэнжал Iуащхьэм деж щыхагъэщIауэ щытащ. Дауи, тынштэкъым апхуэдизэ хьу дэзэхуэным утекIуэну, ауэ мыдыдэ адыгэхэм кьыщагъэсэлъауэ щытащ зауэм и Iэмалыщ1э зыбжанэ. Илъэс 300 и пэкIэ адыгэхэм кьахьа а ТекIуэныгъэ иныр дунейпсо тхыдэм хьихьащ лIыгъэмрэ хахуагъэмрэ я щапхъэу. Апхуэдизэ зэман дэкIами, ноби абы иригушхуэр, ирипагэр ди лъэпкъэгъуэхэм я закъуэкъым. Апхуэдэу а гуфIэгъуэр кьыддаIыгъ ди республикэм и адрей лъэпкъхэмри, ди гъунэгъу щыналъэхэмри, нэгъуэщIхэми.

Къэнжал зауэр адыгэхэм я текIуэныгъэкIэ зэририхъэ илъэс 300 зэрырикъур ди республикэм зэрыщагъэлъэпIэнымрэ абы къыхэкIа Iуэху кьиринхэмрэ тедгъэнсэлъыхьну дэ зыхуэдгъэзащ Къэбэрдей Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ, жылагъуэ лэжьакIуэ щIэрыIуэ Хьэфыщ1э Мухьэмэд.

- Мухьэмэд, Къэнжал зауэм адыгэхэм текIуэныгъэ къызэрыщыIытхьэ илъэс 300 пэкIащ. Ауэ иджыдэ мыхьэнэ ящыI зэи ирагъакIым. Дауэ уеплъэ, сыт абы и щхьэусыгъуэр?

- Пэжщ, 1708 гъэм ди щIыналъэм щекIуэкIа зауэм хуэр адыгэхэм ди текIуэныгъэкIэ ихахами, ар Iупщу тхыдэм кьыкъэщIэжми, абы лъэпкъ хуэдэу ящыIа псалъэмакъыщхуэ иращIыкIащ щыгъакъым. Абы щхьэусыгъуэ зыбжанэ иIэщ. Япэрауэ, дэтхэнэ лъэпкъми и щэнхабзэр, гупсысэр нэхъ льагэ хьуну, ар хущIокъу и тхыдэм, щIэзэпIэ хуэхъуам нэсу щыгъуазэ зищIыну. Апхуэдэщ адыгэхэри. Тхыдэр кьэтIэщIыкIыным теухуа щIэныгъэ-къэхутэныгъэ упэкIэ диар нэхъ мащIэмэ, иджы а унэтIыныгъэм хуабжьу зиужьащ. Ди тхыдэм, хабзэм, щхьэхабзэм елэжьауэ, къэхутэныгъэ хьэлэмэтэхэр кьаугъуеяуэ иджыпсту профессору, щIэныгъэхэм я доктору, кандидату диIэр щэ бжыгъэ мэхъу. Абыхэм я Iэдакъущ1агъэкI ящыщ куэд зытраухуар Къэнжал зауэрщ. Ди тхыдэм и напэкIуэцIэхэр нэсу ирикъужьи, щIыхуфэр абы щыгъуазэ хъун папщIэ, апхуэдэ щIэныгъэ къэхутэныгъэхэм мыхьэнэщхуэ яIащ.

Етlуанэрауэ, Совет Союзым и зэманым апхуэдэ Iуэхугъуэхэр утыку кьыпхъэну утепсэлъыхьыныр ар лъэпкъ зэфIэгъэкIуэду, зэрыхьэрий кьыщIэрыкIынкIэ хъуну Iуэхугъуэу кьалъытэу щытащ. Дэ псори «совет щIыхуб» дащIати, ди тхыдэ, ди хабзэ (псом хуэмыдэу лъэпкъ щIыкIухэм) жыхуэтIэхэр IэщIыб тщIыным щыгъуазэ зищIыну. Апхуэдэ щIэныгъэ къэхутэныгъэхэм мыхьэнэщхуэ яIащ.

Тхьэм и щыкуркIэ, нэгъуэщI лъэхъэнэ къэунэхуащ. Урысей Федерацэм хэт дэтхэнэ субъектри, абыхэм щыпсэу дэтхэнэ лъэпкъри щхьэхуитыныгъэ яIэу мэпсэу. Дэтхэнэри хуитщ и тхыдэ, и анэдэлъхубзэ, и хабзэ иджыкыну, зэрихьэну, абыкIэ адрей-хэм кьащIхьэщIыкIыну.

(КIэухыр 2-нэ нап.).

ВЛКСМ-р илъэс 90 щрикъум ирихьэлIэу

Совет къэралым дэкIуэдыжа щIалэгъуалэ зэгуэхьэныгъэр - комсомолыр илъэс 90 зэрырикъур гъэлъэпIэным зыхуэгъэхьэзырыныжьмкIэ, ар егъэкIуэныжьмкIэ къызэгъэпэщакIуэ комитетым и зэIущIэ фокIадэм и 16-м екIуэкIащ.

Абы кьыщагъэльэгъуащ комсомолым ди къэралым и экономикэр къэзэтыныжьмкIэ, социально-щэнхабзэ Iэнатlэхэр зэтегъэуэвэныжьмкIэ лэжьыгъэшхуэ зэрызэфIигъэкIар. Хэку зауэшхуэм кьыщыхьа ТекIуэныгъэ иным абы и фIыщIэшхуэ зэрыхэлъыр, щIалэгъуалэм гъэсэныгъэ тэмэм егъэгъуэтын и лъэныкъуэкIи абы и Iыхьэ зэриIыгъар.

И зэран кьекIынукъым

УФ-м и Правительствэм и вице-премьер икIи финансхэмкIэ министр Кудрин Алексей жиIащ дунейпсо экономикэр зэпщIэзыбыда кризисым и зэрапщхуэу Урысейм кьызэремыкIынур.

Абы зыкIи хильэфэнукъым цIыкъу кьызэрыгуэкIхэр, кьыхигъэщхьэхукIащ кьулыкъущIэм. НаIуэу зэрыщытщи, дыгъуасэ щIидзаГъэм зэхуащIи хуей хьуащ МНБ, РТС биржэ фондхэр. Абыхэм я лэжьыгъэр зэпагъэуащ акцэхэм я пщIэр хуабжьу зэрехуэхам кьыхэкIыу.

УФ-м и Банк нэхъыщхьэм зэIущIэ щекIуэкIащ щытыкIэр зэрыщытыкIэм папщIэ лэжьапIэхэм теухуауэ. Я мурадщ кьэралым и дыщэ гъэтIылъыгъэхэр кьагъэсэбэпыну. ИтIанэ цIыкъу кьызэрыгуэкIхэм я дежкIэ шынагъуэнукъым инфиацэри.

Лъэпкъым и фIыгъуэ

УФ-м и Президент Медведев Дмитрий ШынагъуэщIагъэмкIэ Советым и зэIущIэм кьыщиIэщащ Арктикэм и континент щельфым и гъунапкIэхэр яубыхьну.

Ар Урысейм и кьуелнгъэ ин дыдэщ, жиIащ Президентым, зи гугъу тщIы щIыпIэхэм щыIэщ дунейпсо угледородот гъэтIылыгъэхэм я Iыхьэ пIанэ хуэдизыр. Ар ди щIэблэм кьыхуэхуэныну фIыгъуэщ.

Къэралым и Iэнатlэхэм кьыхигъэщхьэхукIащ а кьулеинэхэр кьагъэсэбэпыныжьмкIэ Iэмалхэр егугъуу зэтеухуэн зэрыхуейр. А щIыпIэм ущыпсэуну икьыкIэ зэрыщыгугъум кьыхэкIыу щыху кьэ Iэпхъуэ. Псом хуэмыдэу кьыкIэрыхуащ транспорт Iэнатlэр. А псоми ящыIуэжьыну хуейщ.

Зэныбжьэгъуну икIи зэдэлажьэну

Дыгъуасэ Iэ тралэщ зэныбжьэгъуным икIи зэдэлажьэным теухуауэ Урысейм Осетие Иринэмрэ Абхъазымрэ ярилыжьа зэгурыIуныгъэхэм.

Абыхэм Iуэху куэд кьыщIащIауыдэ, ауэ нэхъыщхьэу кьаныгъэр лъэныкъуэкIэм зым адрейм и щIыналъэм дзэ кьаруцитэ Iэну хуит зэращIырщ.

И кьулыкъум токI

Украинэм и Радэ Нэхъыщхьэм и спикер Яценюк Арсений и кьулыкъум текIыну лъэIу итащ.

Абы и псалъэхэм ятепщIыкьмэ, езыр а кьулыкъум зыгъэуэна «коалицэ хэзплъхьэр» щыIэжкъым икIи ар зэфIагъэувэжыфынукъым. Апхуэдэу щыщIкIэ, езыри и кьулыкъум текIын хуейуэ кьелъытэ.

«Властым ухьхьэфу икIи укьыхэжьжыфу ущытын хуейщ», - жиIащ Радэ Нэхьыщхьэм и упафэщIу щытам.

(ИТАР-ТАСС).

Узыщысхьри унмыIэххэри зэхуэдэщ.

НОБЭ

♦Илъэси 5 и пэкIэ (2003) сыару ягъуэтащ Зэгъусэу шынагъуэщIагъэр кьызэрагъэпэщыныжьмкIэ зэгурыIуныгъэм и Организацэм и Уставымрэ а зэгухьныгъэм и правовой статусым теухуа зэгурыIуныгъэмрэ. ♦Илъэси 5 и пэкIэ (2003) Саратов областым щыщ Энгельс къалэм и аэродромым километр 40-кIэ трупынгъуэу узгум мафIэ кьыщыщIэнащ Ту-160 бомбэзхьэ кхъухьлатэ хьэлъэм. ЦIыхухтху хьу экипажыр хуабжьу хущIэкъуащ ар къэралгъэлыну. Ауэ яхуэзэфIэкIар цIыкъу куэд щыпсэу щIыпIэхэм пэIэщIэ защIыныщ. Апхуэдэ щыкIэкIэ я псэр ятри, гъащIэ куэд яхьумащ. 2003 гъэм кхъухьлатэзехуэхэм къэралымрэ зэгурыIуныгъэ хуагъэфэщащ зэрымыпсэужу. ♦ФокIадэм и 18 - 21-хэм Торонтэ (Канадэ) щекIуэкIынущ Европэм Шынагъуэнщагъэ щыIэныгъэ щызэдэлажьэныжьмкIэ Организацэм (ОБСЕ) и Парламент ассамблеем и бжьыкIэ сессиер. ♦ФокIадэм и 18-21-хэм Сочи щекIуэкIынущ VII дунейпсо инвестицэ форумыр. ♦ФокIадэм и 18-20-хэм Москва щекIуэкIынущ «Лъэпкъым и узыншагъэр Урысейр зэщIэгъэныным и лъабжьэщ» IV Урысейпсо форумыр.

♦Дыгъэр щыIэкIащ сыхьэт 6-рэ дакъикъ 50-м, кьухьэжынущ сыхьэт 19-рэ дакъикъ 12-м.

♦Махуэм и кIыхьагъэ сыхьэт 12-рэ дакъикъ 22-рэ.

Пхъэмбэр зыхьхьэрыгъэр
ШАЛ Мухьэмэд.

Тхьэмахуэм и Iуэхуфэ

Щэнхабзэ зэпыщIэныгъэхэр

АДЫГЕЙ. *«Кавказым - мамырыгъэ» фестивалыр зэрекIуэкIам техуэуа зэIущIэ ящыIыгъуа щызэхэтащ республикэм Щэнхабзэмкlэ и министерствэм. Абы кьрихьэлIащ «Налмэс» ансамблым и артистхэмрэ министерствэм и лэжьакIуэхэмрэ.*

«ЗЭУЩIЭМ кьыщыхэщащ Адыгейм Осетие Ипщэмрэ Абхъазымрэ яхуиIэ щэнхабзэ зэпыщIэныгъэхэм зегъэужьын, концертхэмкIэ, спектакльхэмкIэ зэхьэужэн, зэкIэлыкIэм зэрыхуеиР. «Кавказым - мамырыгъэ» фестивалыр и кьызэрэпщIэкIэм зэрекIуэкIа и лъэныкъуэкIи дахэкIейуэ щытащ. Ар Урысей Ипщэм щыпсэу лъэпкъхэм я зэныжьбзэгъэныгъэм и нэщэнэт. Фестивалым Абхъазымрэ Осетие Ипщэмрэ я лIыкIуэхэр зэрыхэтам кьигъэльэгъащ зэхуэсыр мамырыгъэм кьыхуезыджэ зэхьэлъэу зэрыщытар», - жиIащ Адыгейм щэнхабзэмкIэ и министр Лъэпэр Iэдэм.

ХЬэщIыкъуЕЙ Олег.

ЛIыхъужьым и фэеплъ

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *Республикэм и педагогикэ колледжым и пщIантIэм иджыблагъэ кьыщызэIуахащ Совет Союзым и ЛIыхъужь Хьэбэч Умар и фэеплъ сын. Гуфlэгъуэ зэIущIэм кьрихьэлIащ КъШР-м и Президент Эбзеев Борис, щIынальэм егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министр Шаповалов Юрий сымэ, нэгъуэщIхэри.*

СОВЕТ Союзым и ЛIыхъужь Хьэбэч Умар и цIэр дыщэпскIэ тетхащ Москва щыIэ Поклонной Iуащхьэм дежь щыт фэеплъ пхъэбгъум. Абы и цIэр зэрехьэ Хьэбэч дэт курыт еджапIэм, Черкесск кьалэ и педагогикэ колледжым.

ЛIыхъужьым и фэеплъ сыным елэжьащ Къэрэшей-Шэрджэсым щыцIэрыIуэ сурэтыщI, скульптор КIэмрыгу Хьэтыз.

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

ХЬЭФЫЩIэ Мухьэмэд:

Дэ дызыхущIэкъур зыщ: мамырыгъэр щытепщэ республикэр адэкIи едгъэфIэкIуэнырщ

(КIэуэхыр. ПэщIэдзэр 1-нэ нап.).

Апхуэдэ хуитыныгъэ адыгэхэми диIэ хьуад икIи абы и фIыгъуэ хэуад къыдэуэлащ. Аэр псори наIуэ хьуад Къэбэрдей-Балькъэрыр фIэфIу Урысеим зэрыхьыхьэр ильэс 450-рэ зэрырикъур щыдгъэльэпIэ махуэхэм.

Ещанэрауэ, ди къэрал гъ-напкъэхэр нэхъ зэIуха, дунеи псом щикъуэка ди льэпкъэгъуэхэм пщIэныгъэ кууэхр яхудиIэ зэрыхьуахэм я фIыгъэкIэ, дунеийпсо тхыдэмэ нэхъ набдзэгубдзапIуэ ди льэпкъэфащ икIи къыдэлъытагъуащ адыгэхэм (щэрджэсхэм) я тхыдэм абы щыIэпIэшхуэ зэрыщиубыдыр. Къапщтэмэ, дызытепсэльыхь Іуэхуитуэм - Къэнжал зауэм - теуха ку къэхутэныгъэхэр ирагъэкIуэкIауэ къыщIэкIыжа XVIII-XIX лъэщыгъуэхэм псэуа хамэ я кэрал къэхутакIуэхэм. Абыхэм ящыщ нэмыщI щIэныгъэлIхэу Паллас Петр Симон, Гербер Йоганн Гуттав, философие щIэныгъэхэм я доктор Кемпфер Энгельберт, франджы щIэныгъэлI Абри де ла Мотрэ, итальян къэхутакIуэ цIэрыIуэ Главани Кэаверио, молдавие, уэрыс щIэныгъэлI зыбжанэ, нэгъуэщIхэри. Адыгэ щIэныгъэлIхэм ящыщу Къэнжал зауэм екъэлIа къэхутэныгъэ кууэхр ирагъэкIуэжащ Нэгумэ Шорэ, Къудащ Елбэздыкъуэ сымэ, нэгъуэщIхэми. Иджыри зэманым дунейм кьытеха зэмыгъэхэр кьащIтэмэ, абы зэмэ яхэтщ 1707-1708 лъхэм ди щыпIэм щекIуэкIа зауэ гуащIэхэр кьыщыгъэльэгъуэжа, нэсу щызэпкърыха. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщIэ, льэпкъ щIэныгъэлIхэу Сокъур Валерэ, Тыгъуэн Рашид, Дзэмыхь Къасболэт, Рахаев Джамал сымэ я Іэдакъэщ Іэкі-хэр, н.

А псом кьикIыраци, Урысей Федерацэм хэт дэтхэнэ льэпкъми - инми щыкIуми - и тхыдэр, и хабзэр ирагъэкIуэ-ну хуит зэрыхьуэр гъащIэм и льэныкъуэ куэдым зиужьащ, блэкIам и напэкIыщI куэдым сабэр тралъэщIыкIыжащ. Абыхэм ящыщу аращ Къэнжал зауэр. Ди тхыдэм и мызакуэ ку, Урысей псом я тхыдэм мыхьэнэшхуэ щызIэ текIуэныгъэр гъэльэпIэным яужь дыщихьэри аращ.

- Махуэщхуэр Іэтыным, абы щIэныгъэ зэхуэсхэр хуэщIыным, гуфIэгъуэ дауэдапщэхэр кьыхуэзгъэпэщIыным ехьэлIа Іуэхугъуэ куэд республикэм щекIуэкIащ мазэ блэкIаxэм. ЖыпIэнурамэ, ахэр псори екIуу кьыдэгъэзэпэщIауэ, кьыхтхэс льэпкъэри ди кьуэшхэри нэшхуэгъэшхуэу кьытхэту гъэфIэха хуэат.

Къэбэрдей-Балькъэрым и щIыналъэр кьыдэхэкIухьыну ежьа щыхэм дагъуасэ нэхъуфIэкIыжмыдI щIыкIэ гъэпсы Іуфэм Іуту Гундэлэн къуажэм кьыпалкIухьри. Къэнжал щыгум кIуэну гъуэгу теувэжащ.

Къэнжал щыгум нэсын папщIэ

зекIуэ ежьа адыгэ шухэм псы Іуфэм Іуту жэщым Гундэлэн къуажэм кьыпакIухьащ

ИДЖЫПСТУ зекIуэр тетщ ляэкIэ яубзыхуэ гъуэгуанэм, абыхэм Балькъэр льэпкъым и нэхъыжьхэм я советым хэтэжмрэ Гундэлэн къуажэм щыпсэуэжмрэ зэрэн яхуэхьуну зэрыхьэрэ щIэкIэ къэмынэу. Иужьрейхэм агъэIу Къэнжал щыгум тхыдэ мыхьэнэ зиIэ текIуэныгъэ кьыщахьын зауэ щемыкIуэжауэ, апхуэдэу щыщыткIэ а Іуэхугъэм ящыщ. Ди текуэуэ кьорахьэжьа гуфIэгъуэри екIэкIуэн хуэмеИуэ икIи зекIуэр кьыщIагупсыгар Іуащхьэмахуэ пэгъунэгъу щIыхэр адыгэхэм зэрагъэпщынэу зэрагъэпщынэу арауэ.

«Мы щыгум щу 200 зэщIыгъуэ текуэнэкIым, итIани языныкъуэ тхыдэтхэм бидзу жаIэ а щIыпIэм дежи адыгэ зауэлIу мини 7-рэ кьэмэ тэтэрхэм ящыщу мин 40-м кьыщегъэжьауэ мини 100-м нэсэ щызэпэщIэтауэ», - кьыджиIащ Балькъэр льэпкъым и нэхъжьхьэм я Iэтащхьэхэм яущыщ Гергиев Оюс.

«Абыхэм ди щIыр ттрахьну я мураду аращ», - жеIэ Гергиевым, а псалъэхэр абы даIыгъ гъэзэгум кьытеува адрей цIыхухэмри.

«Ди зекIуэр тхыдыжьмрэ мурадхэм ятеухуауэ аращ, дэ зыгуэрым щIы кьытетхыну яужь диткъым. Абы кьыдэкIуэу гурыIуэгъуэкъым къэрал гъэзэгр зигу кьиуэм игъэбидзыну щIыкIэтыр», - жиIащ мы зекIуэм хэтхэм ящыщ зы, «Дунеийпсо Адыгэ Зэкъуэшыгъэ» жыIагъэ зэгуэхьэгъэм и унафэщI Шыхъуэ Замир.

Ар ди пашэ зэгуэхьэгъэм кьита хъыбарыр итщ: «Шухэм я зекIуэр мамырыгъэмр щэнхабзэ зыуужьыблахэм ар къалъытэну хуейкъым. Хьэгъалпхъэхэм а зекIуэр кьаГъэсэбэпащ адыгэхэмрэ балькъэрхэмрэ яку ухэлбалIыкъ дальхьэн, республикэм и унафощIэхэм политикэ Іуэхугъэ япэщIуэхэн папщIэ.

Шухэри зекIуэр кьыззэшIэщащэри апэ сыхьэтхэм щыщIэдзауэ хущIэкъуащ зэгуымыйуэнырщ мамыру зэрыдгъэкIыным, ахэр хуеякъым икIи хуейкъым Къэбэрдей-Балькъэрым ирэ льэпкъэм яку зэныкъуэкъу ящIадлахьэну, атIэ абыхэм я мурадыр зыхуэунэтIар япэкIэ яубзыхуэ гъуэгум зэрырикIуэнырщ». Адэкlэ кьыщыгъэпэрщащ. «Хьэгъалпхъэхэм къэбгъэдэкIыщIы кущ интернетым и языныкъуэ сайтхэм зэритыр, газетхэм зэрытетыр.

Къэнжал зауэм кьыщащхьэ текIуэныгъэр ильэс 300 зэрырикъум, Абхазэмрэ Осетие Ипщэмрэ зыми Іэщ1эмылъ къэрал щхьэхуэ зэрыхьуэм я щIыхькIэ кьызэрагъэпэща зекIуэм хэтхэр фокIадэм и 15-м, гъэгурэ зэхуащIри, Гундэлэн къуажэм дежи кьыщIагъэувыIащ а жыIэм щыпсэужхэм. ЗэфIэнэ къэмыгъэхьэн папщIэ, шухэр къэувыIащ икIи гъэгурэ зыгъэбзыда балъ-нужьрейм нэмыщI. Зи гугъу ещIыр фокIадэм и 14-м Абхазым и утым щежьа шу гугъу. Гундэлэн льэмыжьым дежи зыщIихьэн хьэмыхьэ щIыкIэ-похэрщ. Абыхэм ятеухуауэ зи щIыхьэпIэн?

- УпщIэм и япэ Іыхьэм кьыщыщIэдзэнщи, Къэнжал зауэм адыгэхэм кьыщыстхьа теIэкIуэныгъэр гъэльэпIэным, пцы хэмыльу, Іуэхугъу з дахэ куэд хуэзфIэтхащ. Абыхэм я нэхъыбэм и жэрдэмщIакIуэри кьыззэгъэпэщащIкIуэри Абхазым щызэхэхэм я зэгуэхьэныгъэм и тхъэмадэ Бекьшокъуэ Алексейр. Апхуэдэу Іуэхум ящыщ зэрыгъэщIагъэ Афганистаным щыщу я ди льэпкъэгъуэхэм я зэгуэхьэныгъэм и унафэщI Ткъэгъэлэдж Тимур, Дунеийпсо Адыгэ Хасэмрэ Къэбэрдей Адыгэ Хасэмрэ х эт-хэр, «Дунеийпсо Адыгэ Зэкъуэшныгъэ» щIэлэгъуалэ зэгухьэныгъэр кьыззэзыгъэпэща икIи абы и унафэщI Шыхъуэ Замир, нэгъуэщI-хэри. Іуэхум хэтащ аджапIэхэри жьылагъуэ зэгухьэныгъэхэри.

Гуманитар кьэхутэныгъэхэмкIэ Къэбэрдей-Балькъэр щIэныгъэ институтым и щIэныгъэлIхэм кьыззэрагъэпэщри, мэкъуауэгъуэ мазэм абы щекIуэкIащ Къэнжал зауэм текуэуа къэралпсо щIэныгъэ конференц. Абы утыку кьыщIахьащ тхыдэ кьэхутэныгъэ хьэлэмэт куэд. Абы щащIа докладэр, щыIуа псалъэмакъыр зэхуэхьэсыжауэ зэрыхэт тхыльышхуэ кьыдэжIыным хуагъэхьэзыращ, мыгъэ зы дунейм кьытехьэщ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми тхыдэм и пэжыр кьеIуатэ: Къэнжал зауэр адыгэгъэщIым щекIуэкIащ икIи адыгэхэм абы текIуэныгъэ ин кьыщыкъащ.

А псомэ зыкъыз жаIэр, зэдаIэт гуфIэгъуэр, ди жагъуэ зэрыхьуэри, зи гум темыхуэ кьаэхкIащ ди кьуэш балькъэрхэм. Апхуэдэ гужьгъэжь зиIэжэр куэд хуэркьым, ауэ Іуэхум и пэжыр ирагъэкIуэ я льэпкъэгъу щIыхущIэкъэр зэрагъэщIэрыуэм уегъэпIейтей. Кьызэрагъэжьауэ щIыхуэхэр тхыдэм зэрыщIымыгъуа-зэгуэр Гундэлэн дежи кьыщыхьуа Іуэху мыщхьэпэм щIэдзапIэ х уэжьауэр. ТекIуэныгъэм и щIыкIэ ди щIыналъэр кьыззэхаIухьыну зекIуэ ежьа адыгэ шуугъэм фIэхъускIэ, батырыбжькъэ щIэ дэнэ жьыгагъуэ кьащIыщIащ, «гъэзгу махуэ» псалъэ гъапэкэр кьыркраIуэрэ кьзыкIыхуэтхэщ. ЗекIуэ ежьа дэжIа нэужь, шууейкэр Гундэлэнкlэ кIуэцIрыкIыу Іуэхуитэ Іащхьэкlэ яунэтIын хуейуэ арат. Арщхьэкlэ балькъэр экстремистхэм я жьыIэм едэIуа бзыльхугъэ гупышхуэ Гундэлэн льэмыжьым дежи адыгэ щIалэ гупым кьащIпэуваащ шууейкэр адэкlэ ягъэкIуэн ямыдэу.

- Гъэ зым щыхьэгъэ кьызгъэзыгъэзэуэ я мурадар зэхэщIыкIыгъуейкьым - адыгэ сэ щIыхьуэрэ бзылъхугъэм щызытришэщIа кьэхъуа-кьым. Сытыт абыхэм щхьэусыгъуэу ящIар? А Іуэху мыщкьэпэр кьэзгъэхьэкIуэн хуэзэп ящхьэм ящхьэ?

- Абыхэм жаIэм хуэдэ хьэдэгъуэдахэ иджыри зыми зыхихакъым. «Мы щыр дыдейщ! Мыбыкlэ фыкIуэцIрыдгъэкIынукъым!» псалъэхэм ямыщI, я фIэщу трагъэчыныкъуэ даузрт «Къэнжал зэи зауи щымыIауэ, щыIами абы адыгэ зыри хэмытауэ, сыту жыпIэмэ мыбдеж игъащIэ льандэрэ щыпсэр балькъэрхэ х эращи», жаIэу.

Гъэгурэ кьыт ева щыхьэ кьызэрагъэпэщхэм ямыщIэми, а зэрыльэрэйр кьыззэзыгъэпэща балькъэр экстремистхэр (абыхэм яхэтщ щIэныгъэ лъагэ зиIэхэри) фIыуэ щыгъуаэзэр кьратхыкIыжкъым зыхэт щIыналъэ тхыдэм. Къэбэрдей-Балькъэр кьэрал архивым щIэль тхыдэ дэфтэрхэм я щIыхьэм ятеухуауэ итыр мыращ: «Гундэлэн кьуажэр 1869 гъэм кьызэрагъэпэщащ. Абы теухуа унафэ кьыщтэу щытащ Шы Іуэхуконференц. Абы утыку кьыщIахьащ тхыдэ кьэхутэныгъэ хьэлэмэт куэд. Абы щащIа докладэр, щыIуа псалъэмакъыр зэхуэхьэсыжауэ зэрыхэт тхыльышхуэ кьыдэжIыным хуагъэхьэзыращ, мыгъэ зы дунейм кьытехьэщ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми тхыдэм и пэжыр кьеIуатэ: Къэнжал зауэр адыгэгъэщIым щекIуэкIащ икIи адыгэхэм абы текIуэныгъэ ин кьыщыкъащ.

А псомэ зыкъыз жаIэр, зэдаIэт гуфIэгъуэр, ди жагъуэ зэрыхьуэри, зи гум темыхуэ кьаэхкIащ ди кьуэш балькъэрхэм. Апхуэдэ гужьгъэжь зиIэжэр куэд хуэркьым, ауэ Іуэхум и пэжыр ирагъэкIуэ я льэпкъэгъу щIыхущIэкъэр зэрагъэпэщауэ зекIуэм хэтхэр фокIадэм и 15-м, гъэгурэ зэхуащIри, Гундэлэн къуажэм дежи кьыщIагъэувыIащ а жыIэм щыпсэужхэм. ЗэфIэнэ къэмыгъэхьэн папщIэ, шухэр къэувыIащ икIи гъэгурэ зыгъэбзыда балъ-нужьрейм нэмыщI. Зи гугъу ещIыр фокIадэм и 14-м Абхазым и утым щежьа шу гугъу.

- Гъэ зым щыхьэгъэ кьызгъэзыгъэзэуэ я мурадар зэхэщIыкIыгъуейкьым - адыгэ сэ щIыхьуэрэ бзылъхугъэм щызытришэщIа кьэхъуакьым. Сытыт абыхэм щхьэусыгъуэу ящIар? А Іуэху мыщкьэпэр кьэзгъэхьэкIуэн хуэзэп ящхьэм ящхьэ?

- Абыхэм жаIэм хуэдэ хьэдэгъуэдахэ иджыри зыми зыхихакъым. «Мы щыр дыдейщ! Мыбыкlэ фыкIуэцIрыдгъэкIынукъым!» псалъэхэм ямыщI, я фIэщу трагъэчыныкъуэ даузрт «Къэнжал зэи зауи щымыIауэ, щыIами абы адыгэ зыри хэмытауэ, сыту жыпIэмэ мыбдеж игъащIэ льандэрэ щыпсэр балькъэрхэ х эращи», жаIэу.

Гъэгурэ кьыт ева щыхьэ кьызэрагъэпэщхэм ямыщIэми, а зэрыльэрэйр кьыззэзыгъэпэща балькъэр экстремистхэр (абыхэм яхэтщ щIэныгъэ лъагэ зиIэхэри) фIыуэ щыгъуаэзэр кьратхыкIыжкъым зыхэт щIыналъэ тхыдэм. Къэбэрдей-Балькъэр кьэрал архивым щIэль тхыдэ дэфтэрхэм я щIыхьэм ятеухуауэ итыр мыращ: «Гундэлэн кьуажэр 1869 гъэм кьызэрагъэпэщащ. Абы теухуа унафэ кьыщтэу щытащ Шы Іуэхуконференц. Абы утыку кьыщIахьащ тхыдэ кьэхутэныгъэ хьэлэмэт куэд. Абы щащIа докладэр, щыIуа псалъэмакъыр зэхуэхьэсыжауэ зэрыхэт тхыльышхуэ кьыдэжIыным хуагъэхьэзыращ, мыгъэ зы дунейм кьытехьэщ. Абыхэм ящыщ дэтхэнэми тхыдэм и пэжыр кьеIуатэ: Къэнжал зауэр адыгэгъэщIым щекIуэкIащ икIи адыгэхэм абы текIуэныгъэ ин кьыщыкъащ.

А псомэ зыкъыз жаIэр, зэдаIэт гуфIэгъуэр, ди жагъуэ зэрыхьуэри, зи гум темыхуэ кьаэхкIащ ди кьуэш балькъэрхэм. Апхуэдэ гужьгъэжь зиIэжэр куэд хуэркьым, ауэ Іуэхум и пэжыр ирагъэкIуэ я льэпкъэгъу щIыхущIэкъэр зэрагъэпэщауэ зекIуэм хэтхэр фокIадэм и 15-м, гъэгурэ зэхуащIри, Гундэлэн къуажэм дежи кьыщIагъэувыIащ а жыIэм щыпсэужхэм. ЗэфIэнэ къэмыгъэхьэн папщIэ, шухэр къэувыIащ икIи гъэгурэ зыгъэбзыда балъ-

мыхьэмэ, япэу Іэщэ кьыщIагъэщта. Нобэ аращ, Гундэлэн дежи льыгъажэ кьыщыдмыгъэхьун щхьэкIэ, махуитIкIэ тльэкI кьэдгъэнакьым. Іуэхур и нэIэм щIэ тащ, Гундэлэнри кIуэ КъБР-м и Президентым и Администрацэм и Унафэщ. Къэнжал зауэм адыгэхэр дызэрыщIтекIуэрэ ильэс 300 зэрырикъур гъэльэпIэныжмкIэ республикэ комиссэм и пашэ Къэжэр Альберт. ЩIыпIэм щыIащ КъБР-м и министрхэу льэпкъкIэ адыгэхэр. СогъэщIагъэр балькъэр льэпкъым кьаэхкIа, пIэрэ щхьэхэр зиIэ кьулыкьущIэ, щIэныгъэлI, унафэщIхэм ящыщу зыри утыку зэримыхьар. Абыхэм хуэдэтхэкъэ цIыку щыхьэрыуар и пIэм щыгъуэзэжащ. Іуэхум и пэжыпIэр я льэпкъэгъу цIыхубэм кьагурызыгIаIуэр. Абы зыгуэркъэм урегъэгупсыс.

Уи упщIэм и етIуанэ Іыхьэм сэ сызэрепльыращи, хабзэм щагъэ зыIэжкIар жэуап зэрыраущIа Хабзэ щыIащ. Абы ипкъ иткIэ, жэуап ткIийм ешэлIапхъэщ льэпкъэр зэщызыгъэхьэну хэтхэр, ди мамыр щыналъэм мафIэ кьизыльхьэну хуейкъэр. Щхьэж игу кьихьэр ящIэу хуежьажьэ, дунейкьутэк жыхуаIэр аракъэ?

Дэ, адыгэхэм, ди хьэлкьым кьыддэпсэу ди кьуэшхэм льакъу зэпщIэдз яхуэтщIу. Уеблэмэ, дэтхэнэ Іуэжьри ядэ тIыгъыу, ядэIэту апхуэдэщ. Сэ си щхьэкIэ сыкьапщтэмэ, ди кьуэш балькъэрхэм я Щыгъуэ мах уэр зэи гулъытэнщэ сщIыркъым, апхуэдэуи я КъэщIэрэщыжьыныгъэ махуэшхуэри сфIэгуфIэгъэщ. НэгъэщIу уэздзпсэуфащхьэ, зы кэрал, зы республикэ, зыщI ущикIэ, апхуэдэу щыщIткIэ - зы уэ ущыщIэскIэ. Балькъэрхэмрэ дзэр зэхэхи дилэжьныкъым, ситу яхIпэмэ адыгэхэм балькъэр мальхэз, ныкъуэ ящIу, ежьахэри аращ. Гундэлэн дежи кьыщыхьу пэ та зэрызэхьэм щIыхуабэр зыкъэгъэ хуейкъым -абы хущIэкъуэ хамэ кьэрал мылькуэкIэ зызыгъэбыдауэ льэпкъ зэзэуэ кьэгъэзэкенныр зи пщэрылъу ящIэ щIыпIэ щыIэныгъэм и быдагъэр абыхэм я мурад фIейхэм ятекIуэнщ. Апхуэдэурэ хуэщI хьэпшыпэ гъэпщIкIуэфIэхэр зыIэрагъэ хьэ.

- Нэхъыбэ хьу щIэпхъаджагъэ хэм ящыщыщ апочтранспорт дыгъуныр, - жиIащ Алэкъбей. - Бзаджащэ хэм ахэр нэхъыбэу щызыIэрагъэхьэ бззэрэхэм, тыкуэныгъуэ бжьгъуэм. Автомобиль дыгъуакIуэ гупхэм яхэтщ Іункlыбзэр сканер кьагъэсэбэпу зыкъэхущIэкъур мамырыгъэр щытепщэ республикэр адэкlи едгъэфIэкIуэнырщ, ди щIэблэм я блэкIар ящIу я кьжьчуэнм щэч кьытрамыхьэу псэунырщи, ар ди щIыналъэм щыпсэу псоми Іэщ1эмылъ щыпсэ ухуейуэ!

Мы щыгум щу 200 зэщIыгъуэ текуэнэкIым, итIани языныкъуэ тхыдэтхэм бидзу жаIэ а щIыпIэм дежи адыгэ зауэлIу мини 7-рэ кьэмэ тэтэрхэм яущыщу мин 40-м кьыщегъэжьауэ мини 100-м нэсэ щызэпэщIэтауэ», - кьыджиIащ Балькъэр льэпкъым и нэхъжьхьэм я Iэтащхьэхэм яущыщ Гергиев Оюс.

«Абыхэм ди щIыр ттрахьну я мураду аращ», - жеIэ Гергиевым, а псалъэхэр абы даIыгъ гъэзэгум кьытеува адрей цIыхухэмри.

«Ди зекIуэр тхыдыжьмрэ мурадхэм ятеухуауэ аращ, дэ зыгуэрым щIы кьытетхыну яужь диткъым. Абы кьыдэкIуэу гурыIуэгъуэкъым къэрал гъэзэгр зигу кьиуэм игъэбидзыну щIыкIэтыр», - жиIащ мы зекIуэм хэтхэм яущыщ зы, «Дунеийпсо Адыгэ Зэкъуэшыгъэ» жыIагъэ зэгуэхьэгъэм и унафэщI Шыхъуэ Замир.

Ар ди пашэ зэгуэхьэгъэм кьита хъыбарыр итщ: «Шухэм я зекIуэр мамырыгъэмр щэнхабзэ зыуужьыблахэм ар къалъытэну хуейкъым. Хьэгъалпхъэхэм а зекIуэр кьаГъэсэбэпащ адыгэхэмрэ балькъэрхэмрэ яку ухэлбалIыкъ дальхьэн, республикэм и унафощIэхэм политикэ Іуэхугъэ япэщIуэхэн папщIэ.

Шухэри зекIуэр кьызззэшIэщащэри апэ сыхьэтхэм щыщIэдзауэ хущIэкъуащ зэгуымыйуэнырщ мамыру зэрыдгъэкIыным, ахэр хуеякъым икIи хуейкъым Къэбэрдей-Балькъэрым ис льэпкъэм яку зэныкъуэкъу ящIадлахьэну, атIэ абыхэм я мурадыр зыхуэунэтIар япэкIэ яубзыхуэ гъуэгум зэрырикIуэнырщ». Адэкlэ кьыщыгъэпэрщащ. «Хьэгъалпхъэхэм кьэбгъэдэкIыщIы кущ интернетым и языныкъуэ сайтхэм зэритыр, газетхэм зэрытетыр.

Къэнжал зауэм кьыщащхьэ текIуэныгъэр ильэс 300 зэрырикъум, Абхазэмрэ Осетие Ипщэмрэ зыми Іэщ1эмылъ къэрал щхьэхуэ зэрыхьуэм я щIыхькIэ кьызэрагъэпэща зекIуэм хэтхэр фокIадэм и 15-м, гъэгурэ зэхуащIри, Гундэлэн къуажэм дежи кьыщIагъэувыIащ а жыIэм щыпсэужхэм. ЗэфIэнэ къэмыгъэхьэн папщIэ, шухэр къэувыIащ икIи гъэгурэ зыгъэбзыда балъ-

къэрхэм епсэлъэн папщIэ КъБР-м и унафэщIхэм лIыкIуэ зэхуэсыгъэпIэуащ. Зэпсэлъэныгъэр фокIадэм и 16-м жэщым зэкIуэтэхукIэ икъукIэ гугъусыгъуэ екIуэкIащ. А зэманым кьырибудэу а щIыпIэм щызэхуэсащ льэныкъуитIми я телъхьэ гупхэр.

«Псалъэмакъыр гугъусыгъуэщхьэм и щхьэусыгъуэр гъэгъуэр зыгъэбыдахэм кьагъэуэ Іуэхугъэр зэрыльабжьэншэрщ. Абы кьыдэкIуэу дызэпсалъэ щIыхьэр щIэщIэхьэрэ зэблэкIыу яхьэужьыр икIи псалъэмакъыр щIэрыщIэу кьыщIаддзэжьэн хуей хьэрт», - кьыджиIащ мы зэпсэлъэныгъэм хэтахэм ящыщ зы.

Псалъэм кьыдэкIуэу жьытIэнщи, зэпсэлъэныгъэм хэтащ балькъэр, адыгэ льэпкъэм я зэхуэрэ нэхъыжьхэр, апхуэдэу республикэм и унафэщIхэм я цIкIэ - Къэбэрдей-Балькъэр Республикэм и Президентыми Администрацэм и Унафэщ Кьэжэр Альбертри КъБР-ми Парламентми и Унафэщ Бечмырзэ Ильясри.

ЦIыхухэм кьащхьэщыжьыныкIэ республикэ центрым кьита хъыбарым кьыщызэгъэщхьэхукIащ, «а акъыльнышагъэ Іуэхур и нэхъыбапIэкIэ властыр льэныкъуитIми я ар зыIэрагъэхьэжьну хущIэкъухэм» зэрэIэужьыр. «Я мурадхэр пхагъэкIын папщIэ ахэр мамырыгъэми, зэпIэзэрыгъэныгъэми, цIыку гъащIэхэми щысхьынкъым. Абыхэм зыкIи къафIэIуэхукъым балькъэрхэрэ, адыгэхэрэ, урысхэрэ. Мы Іуэхум аргуэру зэ нэрыльагъу кьыщIащ я мурадхэр пхагъэкIын папщIэ залымыгъэ къагъэсэбэп мыхъуну кьэзыльытэ, урысей, республикэ законхэм тету зи хуитныгъэхэр зэIуахуэ зыхьэумэну хьэзыр жьилагъуэ, политикэ кьаруэ псоми властым и гупэр яхуэгъэзэщ щытын икIи абыхэм ядолажьэн зэрыхуейр. ЦIыкухэм я сэфэн зыхэлъ ныдэлъэ Іуэху псоми зэрытепсэльыхьхэр зэIуахуэу. Къэбэрдей-Балькъэр Республикэр Урысейм и кIуцIкIэ адыгэхэмрэ балькъэрхэмрэ я щхьэ унафэ зэрыщащIыж кьыззэгъэпэщыныгъэщ. А кьэралыгъуэм и кьалэнщ дэтхэнэ льэпкъми и дуней тетыкIэмрэ щэнхабзэмрэ зэхуэмыхьэ пыщIа Іуэху псори дигъэзыкIыну. Льэпкъхэм я унафэр езыхэм зэрахьэжьныжмкIэ субъекту щытщ Къэбэрдей-Балькъэрым щыпсэу дэтхэнэ льэпкъри. Дэ кьыдолытэ щхьэж ешыр зыIухэр, гъэгурэр зэхуищIурэ, законым кьемыIэзгъэнэгъуэщI Іэмалхэр кьигъэсэбэпурэ, кьарукIэ дигъэзыкIыну зэрыхуущIэкъур, цIыхум и

ЪКЪБР-м и МВД-м

Фи мылъкум фыхуэсакъ

Къэрал кIуэцI Іуэхуэмкlэ министерствэу КъБР-м щыIэм щекIуэкIа зэIуцIэм кьызэрыщагъэлъэгъуащи, нужь зэмыльэ фэ гъэрэр хуэщIэным, автомашинэ щIыпIэ хэр ехьажьэным пыщIа щIэпхъаджагъэхэр нэхъыбэ хьуащ. Къэбгъэпагъэуэм, блэкIа мазэм зы жэщ-махуэм автомашинищ 3-4 щыщIэныгъэ кьэ хьуащ.

НАЛIШЫК кьалэ щыIэ УВДн и криминалистикэм и лицэм и унафэщI **Геграев Марат** зэрыжиIамкIэ, илъэсыр кьызэрихьэрэ фэ гъэрэм 334-рэ едгъуащ, нэгъабэ и апхуэдэ лъэхъэнэм епльытмэ, апхуэдэ щIэпхъаджагъэ яжьыр процент 15,2-кIэ нэхъыбэ хуащ. ТхъэмэуиитI и пэкIэ яубыда налшыкдэсыр 14-рэ фэтэрхэм щыдыгъуауэ кьыщIэкIащ. Фэ тэрхэм щыдыгъуэжьа яхэтщ ди ГъэнэтIу республикэхэм кьыкIа бзаджащIэхэри.

ДыгъуаеIуэхэм я «лжьныгъэ» зэфIагъэкI сыхьэтI 9-м щыщIэдзауэ сыхьэтI 14-м нэсыху. Ахэр унэхэм щIохьэ ІункIыбзэхэр гугъу демыхьу Іуахьурэ, ІункIыбзэ хэм я кур къэгъэзэпкIыурэ. Псом нэхъри нэхъыбэрэ дыгъуаеIуэхэр «щоуЪэпхъащэ». Налшык кьалэ Идарым, Щоджэнщыкlэм, Батуртиным, Тэрчокуэм я щIэкIэ щыIэ уэрамхэм, Московскэ уэрамым тет къат куэду зэ тет унэхэм.

УВДн и участковэ уполномоченнэхэм я лжьныгъэр кьыззэгъэпщынкIыжмкIэ, балигъ мыхьуахэм я Іуэхуэмкlэ и кьудамэм и унафэщI **Алэкъей Замир** кьыззэрыхигъэщащи, дыгъуаеIуэхэм нэхъ кьыхьахыр китай, урысей ІункIыбзэ мыхьэнэшхэр зыхъуэ бжьэрщ, нэжьыбэу щIахырахьшэрэ дыщэхэкIрэщ. Апхуэдэуи бзаджащIэхэр фэтэрхэм щIо хьэ щхьэгъубжэ, балконыбжэ Іухахэмкlэ. ДыгъуаеIуэхэм ягъэхьу фэтэрыбжэр Іухауэ кьэзыгъэнэхэр икIи псынщIэу пэлъщIэм зэшыхьуэзэ телефон, сумкIэ, нэгъэщI хьэпшыпI гъэпщIкIуэфIэхэр зыIэрагъэ хьэ.

- Нэхъыбэ хьу щIэпхъаджагъэ хэм ящыщыщ автотранспорт дыгъуныр, - жиIащ Алэкъей. - Бзаджащэ хэм ахэр нэхъыбэу щызыIэрагъэхьэ бззэрэхэм, тыкуэныгъуэ бжьгъуэм. Автомобиль дыгъуакIуэ гупхэм яхэтщ ІункIыбзэр сканер кьагъэсэбэпу зыкъэхущIэкъур аращ, апхуэдэ Іэмэпсымэ 2 кьатет-хащ. НэгъэщI щIыпIэ кьыкIауэ яубыда дыгъуакIуэхэм щапкърыущIыхьэм кьыдагъэльэгъуащ, абыхэм зыхамыщIыкIыр автомашинэм трагъэувэ кнопкэ щэхуэрэщ.

Мылькур хьумэ хьуныр псом япэу зэпыитыжар ар зейрщ, абы и сакъыныгъэрщ. ЗэIущIэм зэрыщыжаIащи, иджыблагъэ етIуанэ кьатым щыпсэум я балконыбжэр Іухауэ кьаГъанэрэ, абыкIэ щIыхьэрэ жэщым яхэущIащ. Ар зэхэзыгъэкI хабзэхъуэмэхэм лей зытехьам я деж етIуанэу щытратIэзэам, фэтэрыр зейр щIэстэхкьым, ауэ я бжэр Іухат. Зэрынэрыльагъэщи, псом ящхьэр сакъынщ.

Геграев Маратрэ Адакъей Замиррэ зэрыжаIамкIэ, кьат куэду зэтет унэхэм щыIыхьэпIэ кьэс щыIэ Іуэхуэ хьунущ зэ хэзыгъэхьэ зэрытх видеокамерэ, домофонхэри сэбэпщ. Апхуэдэ Іэмэпсымэ хэр ди деж дянэкIэ кьызэрыщагъэсэбэпыным и Іуэху зэрахуэ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Мэрем кIуам Къэбэрдей-Балькъэрым и мусльымэхэм я Іуэхущ1апIэм и унафэщI муфтий Пщыхьэщ1э Іэнас яІуащ1ар республикэ газетхэм, телевиденэм, радиом я лыкIуэхэм. Зэхуэсым зи гугъу щащIар зы Іуэхугъуэ щ1ыгъуу кьэжьыщIхэр зэрежьэнум пыщIауэ къэрал, дин лэжьакIуэхэм зэфIагъэкIхэрщ.

Хьэжьыщ1хэм

Дин Іуэху

ХЬЭУЭ, щыуагъэхьым къэралымрэ динымрэ зэпыщIауэ зэрыттхар. Пщыхьэщ1эр зыыбгъуэуэ тепсэльыхьащ Къэбэрдей-Балькъэрым и унафэщIэр дин лэжьакIуэхэм сэбэп кьаззэрыхуэхьэн. Ар щынэрыльагъуш хьэжьыщ1 Іуэхуэмкlи. Гъэгуанэ мытынымэ техьэхъэ сыт и льэныкъуэкIи щIэгъэкъуэн яхуэхьуну и фарзщ нэхьапэхэм зэи щымыIа, иджыблагъэ диIэ хьуа КьыззэгъэщакIуэ комитетым, КъБР-м и и Президентым и Администрацэм и Іэтащхьэ Къэжэр Альберт зи унафэщIым.

Псом хуэмыдэу кьалэныншхуэ и пщэ дильхьащ Президент Кьаноковым Аэрсен. Абы хьэжьыщ1хэм яхуэхихащ и уней мылькум щыщу зыкъом (цIыку кьэс хуэзэу сом мин тIощI хуэдиз). Апхуэдэ щIэпыкIуэныгъэм и сэбэпкIэ дэтхэнэ хьэжьыщIмэ ахъшэу иттым хуейуэ кьытехуэр сом мин тхыль (справкэ). Зи ныбжьыр илъэс 45-м щыхьэмыха бзылъхугъэхэм ягъуэсэн хуейуэ и Іыхьлыхэм (щхьэгъусэ, адэ, адэ кьуэш, кьуэ) яІущ гуэр (благъэри «щIэгъэзыбдэн» хуейщ щхьэпэ тхыльхэмкIэ).

Журналистхэм (Теммоев Мухьэдин, Тхъэмокьуэ Барэсбий, Шаду Ларисэ, Урусовэ Гюльнарэ, нэгъуэщIхэми) я упщIэхэм жэуап зэрыт тхыль (справкэ). Зи ныбжьыр илъэс 45-м щыхьэмыха бзылъхугъэхэм ягъуэсэн хуейуэ и Іыхьлыхэм (щхьэгъусэ, адэ, адэ кьуэш, кьуэ) яІущ гуэр (благъэри «щIэгъэзыбдэн» хуейщ щхьэпэ тхыльхэмкIэ).

Журналистхэм (Теммоев Мухьэдин, Тхъэмокьуэ Барэсбий, Шаду Ларисэ, Урусовэ Гюльнарэ, нэгъуэщIхэми) я упщIэхэм жэуап зэрыт тхыль (справкэ). Зи ныбжьыр илъэс 45-м щыхьэмыха бзылъхугъэхэм ягъуэсэн хуейщ и Іыхьлыхэм (щхьэгъусэ, адэ, адэ кьуэш, кьуэ) яІущ гуэр (благъэри «щIэгъэзыбдэн» хуейщ щхьэпэ тхыльхэмкIэ).

Журналистхэм (Теммоев

ЭКОНОМИКЭ ПОЛИТИКЭ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Iуэху

Ирисондэджэрын хуейкъым

Урысейм и Правительствэм и Премьер-министр Путин Владимир иджы дыдэ интервью иритащ «Фигаро» газетым. Абы франджы журналистыр щыгъуазэ хуищащ Урысейм и экономикэм и ехъулIэныгъэхэм, США-м зэрихъэ хьэгъэщагъэхэм, апхуэдэу езыгъэ Медведев Дмитрийрэ инэжыпIэкIэ зэрызэхъущытым.

ЗЭРРIУРЫПУЭГЪУЭЩIи псалъэмакъым щIидзащ Кавказым къыщыхъуахэм ехъулIауэ. Ар Урысейм и унафэщIхэм я дежкIэ хабзэу уващ икIи нэгъуэщI къэралхэм я СМИ-хэм гуапэу дапхъуатэ. Путин Владимир журналистым игу кынгъэIыжащ Осетие Инщэм пыщIа къаугъэр зи зэраныр куржы властхэм ирахьжьа «лыгъажэ щIэнхъаджагъэр» арауэ зэрыщыгъуэр. Правительствэм и Унафэщым зэхъуэкIыныгъэ куэд хэмылъу кьыригъэзэжащ Валдай клубым щызэхуэса журналистхэмрэ IэщIагъэлIхэмрэ яжриIахэм.

- Иджыри зи жысIэну сыхуейщ урысыдэм илэжьакэр Iэмалынщагъэм кьыззэрыхэкIар. Ахэр я жэуапт куржы унафэщIхэм Iэщ кьагъэкIэ Iуэ Осетие Инщэм щыпсэуэр, мамырыгъэр а щIыпIэм щызэтезыIыгъэ ди зауэлIхэр зэрызэтраукIам. ИкIи дэ мамырыгъэр зэтезыIыгъэ кьаруэхэм я кIэлъыплъыныгъэм щIэт щIыпIэхэм дибэкъуекIамэ, ар кьызыхэкIар ди авиацэм кьыпэщIэтын папщIэ кьагъэсэбэп радиолокацэ станцэхэр, Iэщхэр кьызэрыгъэгащIэ Iэмэпсымэхэр зэхэткъутэн папщIэщ. Дэ кьыжьдэткъуэн хуейт Цхинвал зыбгъынэ щIыхь мамырхэм кьахэуэну хьэзыр артиллерие жьыкъэрн.

Премьерым франджы корреспондентым ягуэру иГу кьыгъэкIыжащ щIыналъэкIэ Урысейр дунейм щынэхъ ин дыдэу зэрыщытыр икIи Куржым и хьэкъкIэ и щIыналъэхэм зригъэубгъуну Москва зыкIи зэрыхуэмейр. УФ-м ипэжьагъэ зытещIыхьар зы закъуэщ: Куржыр Осетие Инщэм е Абхъазым аргуэру теуэныр кьэмыгъэхъуныр. Премьерым жиIащ мамырыгъэр зэтезыIыгъэ урысей кьаруэхэр здэщыIэ щIэмыгъэм кIэлъыплъыным пыщIа Iуэхуэхэр зэманрэ гуэнэгъу дыдэм ОБСЕ-м, ООН-м, Европэ союзым я лIыкIуэхэм я пщэ зэрыдалъхьэжьынрэ фIыщэзэрыхьур.

- Сыт фэ а кIэлъыплъкIэ Iуэхэр Абхъазым? Осетие Инщэм я щIыналъэм кIуэныр щIэмыдзэр? - щIэупщIащ Парижи кьыкIэ журналистыр.

- Дэ ар дымыдзэ аракым, ауэ ахэр зи суверенитетыр дэ кьэтлыта къэралэ щхьэхуэхэу щытщ. ИкIи нэгъуэщI къэралэм икIа кIэлъыплъа Iуэхэр абыхэм кIуэн папщIэ зэпсэльэн хуейр Осетие Инщэмрэ Абхъазымрэ я правительствэхэмрэ.

Путин кьызэриплъытэмкIэ, Урысейм и Франджымрэ яку дэлъ зэхъущытыкIэхэр тэмэщ, псальэм и хьэтыркIэ, франджы компаниехэр щIыдагъэр газрэ кьыщIэщынымк и Iуэхум зэтезыхьэным теухуауэ зэгурыIуащ. Ауэ «Фигаро» кьызэрилытэмкIэ, Урысейм США-м хуиэ щытыкIэхэр зэрэ екIэкIуащ.

- Уэ сыгкIэ Iущыгугъ?» Америкэм и администрацэщIэм?

- Сэ сыщогугъ а зэхущытыкIэхэр ефIэкIуэну. Ахэращ зэIызыгъэхьарI, езыхэм ирыригъэбгIэкIуэж, - жиIащ Путин Владимир. Абы кьызжигъэзыхьэхуIащ зэгурымыIуэныгъэ ихъэр яку кьыщыдэхьэщ дж лъэныкъуитIым я сэбэп зыхэлъхъэр сыт щыгъуи а зэныкъэкъуныгъэхэм яп зэрырагъэщыр.

Лъэныкъуэхэм я сэбэп зыхэлъхэм ящыщ, кьащIэмэ, дунейпсо терроризмэм, наркотикхэм яп щIыгъуныр. Афганистаным мы зэманым щкIуэкIхэм кьагъэлъагъуэ я бэнэныгъэр мы зэманым зыхуэфащэу зэрыщымытыр. «Сыт, псальэм и хьэтыркIэ, кьхъуэльтагъэхэмкIэ укъуеуныр? ПIалъэ-пIалъэкIэр террористхэм я хэщIапIэхэм уеуэным кьишэр? Апхуэдэ удынхэр нэхъыбэу зыгъэIэсыр щIыхь мамырхэрщ, - жиIащ Путин Владимир. - Е дунейпсо коалицэм наркотрафикым ирищIэкIа бэнэныгъэм кьрикIуэр сыт? Зыри. Абы и щыхьэтщ героину дунейм щащэм и бжыгъэм зэрыкъэхъуэр».

Дунейпсо Iуэхухэм кьатекIри, «Фигаро»-м и корреспондентыр щIэупщIащ къэралкIуэщ щытыкIэм:

- Урысейм уигу илъыр кьэпIуэтэнымкIэ хуитынымгъэр кьызэрыщызэпаудым, журналист зыбжанэ зэрыщыкIам хуабжьу щытогуэвыкъ Европэм, нэхъ щхьэтеуэ жыпIэмэ, Франджымк. Апхуэдэ кьэмыгъэхъуэр щхьэкIэ сыт влэжьыну фи мурад?

А упщIэ пыухыкIам Путин Владимир ткIийуэ жэуап иритащ: «Уэ пщIэрэ, сэ кIуэ пэтми нэхъри тельыджэ сщохьу Урысейм уигу илъыр кьыщыIуэтэнымкIэ щыIэ хуитынымгъэхэм теуха упщIэхэр. Псом хуэмыдэу Осетие Инщэмрэ Абхъазымрэ зэрыщытыр. Псом хуэмыдэу Осетие Инщэмрэ Абхъазымрэ кьыщыIуэхуэ щытщ. ИкIи нэгъуэщI къэралхэм икIа кIэлъыплъа Iуэхуэхэр абыхэм кIуэн папщIэ зэпсэльэн хуейр Осетие Инщэмрэ Абхъазымрэ я правительствэхэмрэ.

Путин кьызэриплъытэмкIэ, Урысейм я Франджымрэ яку дэлъ зэхъущытыкIэхэр тэгуэущI Iэнатlэ пэрытыну. Иджы капитан Грузиевыр и лэжьапIэм Iуагъэзыкьыхьэну.

Тфiэгугъныхь мэхъу участковэр. Абы есым и псэукIэр иригъэфIакIуэрт Удмуртием щыщ и лэжьэгу куэдым кьагъэсэбэп нэгъуэщI Iэмалхэм темыту. Псальэм и хьэтыркIэ, милицэм и прапорщикым Завьяловскэ районым щыщ Каменное кьуажэм и гъунэгъуу чэфу рулым дзсу кьыпощIхэм хуигъэуващ сом мини 8 кьритыну. НэгъуэщIу жьпIэмэ, башыр иIэтри, секунд бжьгъэкIэ сом мини 8 нэхъыбэ зыIэригъэхьащ жьыхапхъэр иIыгъыу Груздевым мазиблым кьилэжьам нэхърэ.

Милицэм теухуа законым зэхъуэкIынымгъэхэм хэлъхьэн зэрыхуейр гурыIуэгъуэщ. Сыт кIэ кIын и Iэнатlэ нэхъыщхьэм быдкIыгъэу милицэр пэхынкIакIуэу лажьэмэ.

БРОНШТЕЙН Борис.
«Новая газета».

НапэкIуэщIыр зыгъэхьэзырар ШАЛ Мухьэмэдщ.

● Iуэху еплъыкIэ

Ауэ, урысеидзэр Iуэхум зэрыхьыхьэу прессэм заншIэу нэгъуэщI лъэныкъуэкIэ зигъэзащ, «Къаруушхуэ кьигъэсэбэпащ», «Iуэхущ Iэнатlэхэм еуащ», «эи щхьэр езыхьэжьыхэр», «Урысейм и тепщэныгъэ гугъащIэ»? псальэхэр кьагъэсэбэпуэр» - кьыхигъэщащ Премьер-министрым.

Ауэ Путиным жиIащ пыухыкIауэ ялэжьа щIэпхьаджагъэхэр, абыхэм «журналистхэм ехьэлIахэри яхэту» зэрызэхгъэкIыр.

- Урысейм иджыри мытыкъ ираш. ДяпэкIи апхуэдэу щытыну хьэмрэ Урысейр щызыужь кьэраIхэм яхьыхьну? - щIэупщIащ франджы журналистыр.

Мыбдеж Правительствэм и Унафэщым кьигъэлъагъуащ 2009 гъэм и кIуэкIым 2010 гъэм и пэщIэдзэм ВВП-мкIэдитIкIэ зэрыхъхьунур икIи мы гъэм и пэ кварталым ди экономикэм проценти 8-кIэ зэрызиIэтар игу кьигъэкIыжащ. Пэжщ, зиумысжащ Путиным, инфляцэм ехьэлIа гугъуехьхэр щыIэщ. АрщхькIэ апхуэдэ лъэпощхьэпохэм хэтщ «тьагапIэм нэса» европэ къэралуэщ.

ЗэIущIэм и кIэуэным франджы журналистыр щIэупщIащ мы зэманым КъухьапIэм хуабжьу я бзэгуэнэм щытелъ Iуэхум: Правительствэм и Унафэщ Iуэ яГъэвамрэ къэралым и Iэтащхьэ хуэмрэ сыт хуэдэу зэзэгъэр?

Путин и псальэхэм ятепщIыхьмэ, ар Медведевым ильэс 17 хьуауэ долажьэ икIи ар нэмысщхъуэ зыхъэ, зи лэжьапIэм фIыуэ хэзыщIыкI щIыхуу кьелыгъэ.

«Мы Iуэхум ирисондэджэрын хуейкъым. Абы лъабжьэ гуэри иIэкъым, - кьыхигъэщхьэхуКIащ Путин Владимир икIи щIигъэщащ: Президент Медведевыр езым и лэжьыгъэм полъэщ.

СИДИБЕ Пьер.
«Российская газета».

● США - Боливие

Щыщынэркъым икIи къыпикIуэтыркъым

Иджы дыдэ США-мрэ Боливиемрэ яку дипломат къаугъэшхуэ кьыдэхъуащ. Президент Моралес Эво къэралым иригъэкIыжащ американ лIыкIуэ Голдберг Филипп. Абы ар игъэкъуэнщащ, Гафэхэм щыпсэу лъэпкъ- сепаратист зэщIэ-хьеныгъэр зэрыщIыгъымкIэ.

ИНДЕЙ лъэпкъым щыщу япэу Боливием и Iэтащхьэ хъун зыхуэзфIэкIа Моралес политикэм хьыхьэн и пэкIэ кьыззэрыгуэкI мэкъумащIыщIэу щытащ. Президентыр хущIокъу щыдагъэрэ газкIэ кьулей тафэтес щIыналъэхэр бгырыс щIыпIэ кьулейсызэхэм хэхъуэхэмкIэ ядигъэгъэщэну. Ауэ ар зигу иримыхьэр кьуэкIыпIэ лъэныкъуэмкIэ щымащIэкъым. Абыхэм кIуэ пэтми нэхъ ткIийуэ кьагъуэ Моралеси абы и «гупсыс» дыджэхэр»- IэщIыб ящIу езыхэм я къэралыр кьызэрагъэпэщыну Боливием и президентым щэн кьытрихьэкъым езыр «патриот гъуэгум» зэрытетымкIэ икIи Венесуэлэм и президент Чавес Уго зэриныбжьэгъум-кIэ мыарэзы Штат Зэгуэтхэм ахэр зэрызэщIагъэстым. «США-м и лIыкIуэм демократием и бий Iуэхуэхэр зэрехьэ, ар хуейщ Боливиер Iыхьэ-Iыхьэу зэкIэщIигъэкIыну, - яжриащ Моралес журналистхэм. - Сэ нэгъуэщI къэралI IуэхуэхэмкIэ ди министрым сепIэIуащ дипломат хабзэхэм сыт и пьэныкъуэкIи езэгъыу Голдберг икIэщIыпIэкIэ езым и хэкум игъэкIуэжьну. Зыми сыщымышынэу икIи империем зыкIи сыпимыкIуэту боливие лъэныкъуэм и пащхьэ щIэхуэм Штат Зэгуэтхэм я лIыкIуэр ди къэралым щыIэ мыхъуну». Моралес жиIащ Голдберг «сепаратист къэгъуэкIэр кьагъэхъэвеиныбмкIэ IэщагъэлIу». Абы ягу кьигъэкIыжащ: дипломатыр нэхъапэм щыпэжьащ «щыхуэ минкIэ и пьэщIэр зыхьа сепаратизмэр щызэщIигъэлпа» Косовэ.

Моралес США-м и посольствэр игъэкъуэншащ щытыкIэр зэIагъэхьэну хуабжьу хущIокъу «оппозиционер ерхэр» зэрыдилъэкIыну. Президентым и псалъэхэр зытригущыхьар Бразилием и лъэныкъуэмкIэ газ зэрыкIуэ бжьамийр иджыблагъэ кьызэрагъэуарщ.

США-м и Къэрал департаментым щыжаIащ Моралес Вашингтон зэригъэкъуэншэр «лъабжьэншэу». Ауэ Чавес Уго езым и ныбжьэгъур диIыгъащ: «Империалист бзаджэхэм ди дежи апхуэдэ хьэгъэщагъэхэр щызэрахьэ».

ВАСИЛЕВИЦ Алексей,
«Известия».

● Австралие

Австралием и тхыдэм щыяпэу къэралым и генерал-губернатор хъуащ цIыхуб. Брюс Квентин тхъэрыIуэ иратъэтащ ильэситхукIэ а кьулыкъур егугъуу икIи хьэлэлу зэрихьэну. А Iэнатlэм абы щызэрихъуэкIащ генерал-майор Джеффри Майкл.

● Iуэхъхэр

КОРЖАКОВ Александр:

ЗэкIэлъхьэужьу бгъэтIыс хъунущ

***УФ-м и Президентым шыналъэншагъэмкIэ и Iэнатlэм и унафэщIу 90 гъэхэм щыта Коржаков Александр, езым и псалъэхэм ятепщIыхьмэ, хуэзфIэкIакъым властыр зыIэщIэлъхэр мылъку зэлъэфэлIэным зэрыдихьэхыр къызэригъэувыIэн. «АиФ»-м и лэжьакIуэм щыхуэзам абы жиIащ: «Мы Iуэхум хэлътэкъым къэралым и яп унафэщIым и фIэфIныгъэ».**

- Александр, уэ жыIпIат мылъку зымыгуэуей цIыхуэхэм властхэр зэгуэр къэралым щIэрыпхъу.

- Апхуэдэ щапхъэхэр гъунэжщ. Псалъэм и хьэтыркIэ, Инджылъэм. Сэ кьыспэрыуэнщ: а къэралым илъэс мин хъуауэ демократиер щытепщэну. Демократиер хъарзынэщ, ауэ дэтхэнэми зэхэщIыкI и Iэн хуейщ. 1990 гъэм фи газетым и лэжьакIуэр Тэтчер Маргарет ещIащ щыгъащ: «Коррупцэм дыпэщIэтын папщIэ сыт тщIэн хуейр?» Жэуап кьытыжащ: «ЩIэуэ зыри кьэвгупсысын хуейкъым. ЦIыху хьэрэмыгъэншэ зыбжанэ кьэвгъуэт, улахуэфI ефт икIи лэжьыгъэм зэран фащцыхуэмыхьу». Ар дыдэр жыпIэ хъунущ иджыпсэуи.

- АрщхьэкIэ Iэрлъхъэ яту зэрыщIадзэрэ ильэс минхэр блэкIам...

- Абы щхьэусыгъуэ иIэщ. КьулыкъущIэ кьызэрыгуэкIым Iуэхъхэ кьыIихьнут, ар езым и унафэщIым кьыхигъэдэхэу щымытамэ икIи езым итын хуейр зыхуэдизыр ищхьэкIэ кьыщыхуамыгъэлъэгъуэамэ? Коррупцэм и пщэр ищхьэкIэ щыпIвупщIи, Iулъхъэ кьыIахьжьынкъым псэупIэ конторэхэм я унафэщIхэм, участкэ милиционерхэм, налог, санитар, мафIэстъэункIафI инспекцэхэм. УнафэщIым и вэм и жьIэм щIэтым ткIийуэ хуигъэувын хуейщ: «АфIэкIа кьыскъуумыхь». ИтIанэ мыдрейми кьыIихьжьынкъым.

- Хэт мы зэманым коррупцэм зи сэбэп зэмылъыр?

- Псом япэу Президентымрэ Премьер-министрымрэ. Апхуэдэу-щIыхуэбзм.

- Уэ зи цIэ кьипIуар щIыхуит! къудейщ. И нэхъ мащIэрамэ, а бжьыгъэр 15-м нэсын хуейщ.

- Пэжщ. А тIурщ зызымыщIэж нэгъуэщI цIыхуэхэм кьулыкъушхуэхэр езытын хуейр. ИужькIэ апхуэдэ дзыхь зыIэщIащ **Правительствэм хуейщ** езыхэм ещанэ я лэжьэгъуэхэр. Зи Iэщ Iагъэм куууэ хэзыщIыкIхэр ди мащIэкъым. УФ-м и Президентым и дежи Къэралыр кьулыкъумкIэ щыIэ академием апхуэдэ лэжьакIуэхэр щагъэхьэзыр. Абыхэм улахуэфI етын хуейт. Ауэ ахъшэшхуэ ират судыщIэхэмрэ прокурорхэмрэ.

Ар абыхэм яхуэфащэ? Псом хуэмыдэу суд зыщIэхэм? Вязныкъуэ судхэм Iуэхум щыхэмыплъэу ильэсхэр дкIэ. Апхуэдэ улахуэшхуэхэр щраткIэ жэщ-махуэ жамыIэу лэжьэн хуейт, ауэ иджы тIыгъагъ нэгъуэщIу.

- Сыт властым зэран кьыхуэхъуэр коррупцэм ебэнынымкIэ?

- Япэм зэран кьыхуэхъуэу щытахэрщ. Кьулыкъушхэ зэращи, къэралым щыIэн хуейкъым щыри зэмылуэсфIныгъэр. Нэхъ кьулыкъущIэ ин дыдэхэри яхэту псорн кьапщытэн хуейщ. Сэ срительхъэщ жаIэр пэжрэ пцIырэ зэрызэхагъэкI детекторыр кьагъэсэбэпыныгъэ. Апхуэдэу кьызэпыIэтэ кьулыкъущIэхэм я кабинетхэм якIэщIэдзIыхьэн хуейуэ.

- Депутатхэм зыри еIуэсэ зэрымыхъуэ-щэ?

- Ар гъэкIуэдыжькIи хуейщ. Сэ Къэралыр Думэм сызэрыхэтрэ жэуапым ирашэIащ депутатищ. Зыри щынагъуэ къэуакъым.

- Сыт нэхъ Iейр? Мыпхуэдэу къыхалъхьэ: коррупцэкIэ къыщIэхуахэр Хэкум епщIыжахэм яхуэгъэдэн икIи ильэс 15, нэхъыбэж тралъхьэу ягъэтIысын хуейуэ. Китаим Iулъэ къыщIыщIэхэр щыуI...

- Абы щхьэкIэ кьанэркъым Китаим Iулъхъэ къыщыщIыхьын. ЯкIынкIэ зэрыхъунум апхуэдизу игъэпIейтейркъым. Псом хуэмыдэу зытешыныхьыр и мылъкур трахынырщ, къэралкулыкъу дяпэкIэ яIыгъ мыхъужыну ягъэувынырщ. Сыт итIанэ апхуэдэ дамыгъэ фIыщIэ зытратэуэам ищIэжынур? Бэзэрым сату щищIыну хьэмэрэ зыгуэрхэм я Iэпыдзлъэпыдз хъуну? КьулыкъущIэм дежкIэ езым и кьулыкъур фIэкIуэдыным нэхърэ нэхъ щынагъуэ щыIэжьым...

- Уэ кьызэрыпльытэмкIэ, хэт коррупцэм и бий бэнэныгъэм и уцыныр зытехэн хуейр?

- Ахэр куэд мэхъу. КьыщыщIэддзэнщ алыфбейм и япэ хьэрфымкIэ - Абрамович. Абы кьабзэу зыц хэтхъым! Дауэ, егупсысыт, нэгъуэщIу ильэси 2-м доллар мелард 17 зэрыщIэрыфIныгъэ щыIэ? Пэжщ, абы зыгуэркъым яхуидзащ зигъэщIалэфIуэ, властхэм зымащIэкIэ ядзгуэшащ. Ауэ ар зыми щыщкъым, зэрипхъуэм елъытауэ. Сэ сепсэльауэ щытащ Росвооружением и унафэщIу щытахэм ящIущ щыIэ. Абрамович и гугъу тщIащ. Си цIыхугъэм мыр кьэзыкIуэтэжащ: «90 гъэхэм дэ дгъэхьазырат контрактыщхэз. Ельцин и чэнджэщагъуэхэм ящIущ щыIэ зыкъытхуигъэзащ: «Контрактыр Абрамович евгъэльагъу. Абы кьыжьИнщэ хэхъуэм фи процентхэр кьызэрыкъэфхынр... Сэ тепльыдж сщыхъэщу ар, нэхъ цIыкIуфэкIу дыдэхэм щегъэжьагъ, псорн зэпиэзгъ Iуэхум зэрыбгъэдыхьэр. Абы кьыджкIиагъэм я акъылыр нэсынтэкъым щыхузрылажь бзнесым и «академикхэм»: налогхэр щэч гуэрн кьыпхуямыщIу зэрыбгъэмэщIэнур, щIыхуэу тпельыр тпльыну, зыри хэмыщIу уи мылъкури къыззрызэтебгъэнэнур. Абы щыгуэмэ, Абрамович иIэр щIэныгъэ ищхъэ иримыкъут...»

Къэралыр иджыри теткъым хабзэхэм. Коррупцэм хэщIыныгъэу къыдитащ 2001 гъэм доллар мелард 37-рэ, 2004 гъэм - доллар мелард 310-рэ. Апхуэдэу екIуэкIмэ, мыгувэу доллар мелард 500-ми нэсыну къыщIэкIынщ. Си жагъуэ мэхъу!

Абы щыгуэмэ коррупцэм и лъабжьэр кьыхэттхъыныкIэ Iэмалхэр щыIащ. Президентым шынагъэншагъэмкIэ и Iэнатlэр щыгъуаэзт кьулыкъушхуэ зыIыгъэм нэгъуэщI къэралхэм хальхъэ ахъшэр зыхуэдизым, абыхэм я счетхэм я номерхэм. Ауэ абы льандэрэ щытыкIэм зихьэжащ. Іулъхъэ кьеIызыхэр кьыпхуэмышIуныдыщ хуэщ...

- Сыт щыгъуэ атIэ ди дежи Іуэхуэр нэгъуэщIу щыщытар?

- Абы льандэрэ щыщ щIакъым. Сэ си насыпкъ кьыжьащ нэхъ унафэщI хьэрэмыгъэншэ дыдэхэм ящIущ кьэсэлъэтэ Андропов Юрий сыдэлжьэну. Абы кьыгурыIуащ зэгуэр коррупцэм къэралыр зэрыригъэтIысэнырщ. Ауэ а зэманым Іулъхъэу Іаххэри Іызыхэри куэдкIэ нэхъ мащIэт. Дауи, ахэр обкомхэм, кьалэ комитетхэм я яп секретарэхэрэкъым, министрхэрэкъым, къэралым и унафэщIхэрэкъым. И Анри, Андроповым коррупцэм зауэ гуащIэ ирищIэкIащ. И кьулыкъум зэрытета илъэсэр ныкъуэми куэд хуэзфIэкIащ. Пэжщ, зыльэмыIэса бзаджэнаджэ куэди кьэнащ. ЗыIэлъэсар Брежневым и благум быдзу щIэта кьулыкъущIэрщ - Краснодар обкомым и яп секретарэщ. Ижькрейр абы щIыху Iейуэ щытауэ кьыщIэкIынукъым, ауэ абы и IэпэдзгъэлэпIэкIэ щIыналъэр зэхашхыхьыр. Іулъхъэ кьеIызыххэм заущхуащ. Тыгъэхэр, пэжщ, пIаХыр, ауэ ахъшэ зыдэлъ конвертхэр ети епIыжькIэ! ИужькIэ Чудахэ «регент» хуащ. Иджы ди нэгу щIокI хэкъуар...

- АбыкIэ кьуанщэр Чубайс?

- Абы и закъэжьым. Къэралым мылъкур зэхэзыдыгъэхэр гупышхуэ мэхъу Березовскэм и дежи кьыщыщIэдзэну. Ахэр мыкIуэ хабзэм тетт: уигъэфащIу мин кьыщIэпщэхун щыIэкъым, нэхъыщхьэ дыдэр уи хъунт кьыбгъэхъуэмэ, зэфIэкIащ. Ар кьэзыгупсысар Березовскэрщ, абы и лъэужьым ирикIащ Гусинскэмрэ адрейхэмрэ. Ижьырейм, уеблэмэ, щIидзащ ди Іуварк Іэ зэхуэмыдэу конвертхэр кьаIащIхэ мэирием щигуэш «махуэр кьабзэхэр» кьызэригъэпэщу. Конвертхэм дэлът доллар 500-м кьыщыщIэдзауэ мини 3-м нэс. КьулыкъущIэхэм ахъшэр Іахьыр, ижькIэ ар кьалэжьыжьын зэрыхуейр фIыуэ кьагурыIуэу. Апхуэдэуэрэ, ахэр хашэрт коррупцэм, зыкъыщIэлъыдыкIыну къунтхэм фIыуэ. Абы куэд «хисхьащ», псэууэ зыкъомэ кьелащ а къунтхэм, иджыри кьэсэ зэрыфIэлъэм и фIыгъэкIэ.

- Уэ езыр абыхэм уащыщкъэ?

- Сэ зызгъэзэхуэрхьэм: иджырей властым и кьежьапIэхэр зэтезыхуэхэм сахэтащ, Абы щхьэкIэ жэуап зэрысхьыр зыхызощIэ. Иджырей властыр зыхуэдэм си фIыгъи си ягъи хэлъу кьащIэкIынущ. Дэ ятп дитащ. Ауэ абы щыгъуэм ди пщIыхьэпIэ кьыхэхуэртэхьым Іулъхъэхэм заубгъуну. Ар кьыщыхъуар жужькIэщ...

- Псоми «Іахьыр?». А псорн тезырыншэу хъэна?

- Кьэнащ, ауэ ахэр жьыжь щыIэкъым. «ЛIыхужь» Іэржэм иджыри уалъэIэсыфынущ. ЯхуэзфIэкIар мащIэкъым. Абы щыгъуэм трахуауэ щытащ кьэраIым щыетIуанэ щыхур - Филатов Сергей. Правительствэм и Іэтащхьэу щытыжьхэм «хьэрэмыгъэншэ дыдэ» Черномырдин Виктор, Кириенко... Примаковрэ Степашинрэ кьищынэмыщIа, Ельциным и зэманым премьеру щыта псорн бгъэхъуащэ хъунущ. Черномырдиным зы ильэсорэ ныкъуэм кьулыкъущIэ 14 тригъэкIащ дагъуэ яхуищIуэр, ауэ а псорн зыгуэрщ Іэнатlэ гъэкIуащ. Вице-премьер Шохини кьулыкъуншэу кьигъэнакъым - «Урысейр ди унэщ» партыр кьызэригъэпэщыну и пщэ иритыжьащ.

Мис апхуэдэурэщ кьызэрекIуэкIар.

КОЖЕМЯКИН Владимир.
«АиФ».

● Хабзэ

Жыхапхъэ кьищтэну хуиттэкъым

Удмуртием и Якшур-Бодьинск район пхыдзам кьыщагъэуэтащ. Хабзэхъуэмэхэм захэзыгъэпщэхъуэ «бзаджащIэ». ПщэдджыжьыкIэрэ школ пщIантIэр ипхъэнкIыри. Груздев Олег капитаным и милицэфашэ зыщитIагъэрт икIи участкоэуу пэжьэн щIидзэрт.

ПРОКУРАТУРЭМ haIуэ къищIащ участковэу уполномоченэу щыт Груздевыр 2007 гъэм и жэпуэгъуэм къыщыщIэдзауэ 2008 гъэм и мэлыжьыхьыкIэ зэрысыху Чарнуши курыт школым пхъэнкIакIуэу зэрыщыпсэжьар икIи абы папщIэ мазэ кьэс сом мин кьыззэрратар.

Район прокуратурэм кьелытэ мыбдеж хабзэр Груздевым кьыщызэпиудаущ (ар, икIи захуэ хуэдэщ). Милицэм теухуа законым ипкъ иткIэ къэрал кIуэцI органхэм я лэжьакIуэхэр хуиткъым ягъуэщI Iэнатlэ пэрытыну. Иджы капитан Груздевыр и лэжьапIэм Iуагъэзыкьыхьэну.

Тфiэгугъныхь мэхъу участковэр. Абы есым и псэукIэр иригъэфIакIуэрт Удмуртием щыщ и лэжьэгу куэдым кьагъэсэбэп нэгъуэщI Iэмалхэм темыту. Псальэм и хьэтыркIэ, милицэм и прапорщикым Завьяловскэ районым щыщ Каменное кьуажэм и гъунэгъуу чэфу рулым дзсу кьыпощIхэм хуигъэуващ сом мини 8 кьритыну. НэгъуэщIу жьпIэмэ, башыр иIэтри, секунд бжьгъэкIэ сом мини 8 нэхъыбэ зыIэригъэхьащ жьыхапхъэр иIыгъыу Груздевым мазиблым кьилэжьам нэхърэ.

Милицэм теухуа законым зэхъуэкIынымгъэхэм хэлъхьэн зэрыхуейр гурыIуэгъуэщ. Сыт кIэ кIын и Iэнатlэ нэхъыщхьэм быдкIыгъэу милицэр пэхынкIакIуэу лажьэмэ.

БРОНШТЕЙН Борис.
«Новая газета».

НапэкIуэщIыр зыгъэхьэзырар ШАЛ Мухьэмэдщ.

Маршаллрэ Сталинымрэ зэпэщIоувэ

● Тхыдэ

ЕтIуанэ дунейпсо зауэр ирихьат Абы и Іуэжьыр нэхъыбэу зыжьэхэуар Европэрт, Ауэ щыхьукIэ, зауэ зэманым США-м и экономикэм хуабжьу зиужьат. Абы и промышленностым къыщIигъэкIыну хьэпшыпхэр зыхуэдизынур ищIэжыртэкъым, тхьэмыщкIэ хьуа къэралхэм ахэр ящэхужьыфIыртэкъым. Дунейм щыхуу тетым и нэхъыбэр мэжалIэрт, Зауэм и зэранкIэ Европэри къуедгъэзыпIэм иуат 1947 гъэм иужьрей ильэси 132-м кьрыубыдэу, ятэ дыдэу, Франджым гъэвэр щыхьуатэкъым. Зыхуэм ямыIэу кьэнахэм ящыщт Италиери, нэхъ зызыужьауэ кьалъытэ нэгъуэщI къэралхэрэм. А псоми быдзу емыгупсысу кьэнакъым США-м и къэрал секретарь (нэгъуэщI къэралI ІуэхуэхэмкIэ министр) Маршалл Джордж.

ЯпэкIэ щыкIэ езы Маршалл Джордж теухуауэ. 1880 гъэм США-м кьыщалъхъащ. 1939 гъэм а къэралым Іэщэ кIэ ЗэщIэуэзда и Къарухэм я штабым и унафэщIу ягъэуащ икIи етIуанэ дунейпсо зауэр иухыхукIэ а кьулыкъушхуэр иIыгъащ. 1944 гъэм армэм и генерал хъуащ. 1947-1949 гъэхэм США-м и къэрал секретару щытащ. 1950 гъэм а къэралым зыхьуэжьыныгъэмкIэ и министру ягъэуващ. А кьулыкьум пэрыкIри, пенсэм кIуащ. 1953 гъэм Нобель и саугъэтыр хуагъэфэщащ. 1959 гъэм и ныбжьыр ильэс 79-м иту дунейм ехьжащ.

Британие Инир, США-р, СССР-р иджыри зэныбжьэгу хъуэдзу щытт. А «ди ныбжьэгъу ыкъэралитIым» я Iэтащхьэхэу Черчилль Уинстонрэ Трумэн Гаррирэ я дзэлыфэхэр кьытхуатI хуэдэу защI щхьэкIэ, ди щыбгъаIкIэ ди мащIэр кьатIыну хьэзырт. ЕтIуанэ дунейпсо зауэм и лей зытехьа Европэм щыпсэухэр ди къэралым нэхъ кьыщыгугъырт, комунистхэм жаIэр нэхъ я фIэщ хъурт, социализмэм и гъэзуэм теувэнри хьэзырт. А псоми ягъэщта капиталист дыщхьэхэм ар пхамыгъэкIын щхьэкIэ ямыщIэн щыIэтэкъым. Псом хуэмыдэу хьийм икIат Британием и премьер Черчилль. Ар нэхъри игъэщтат Франджым, Италием, нэгъуэщI къэралхэм я рабочэхэм зыкъызэрэIэтым. Арати, Уинстон пигъэнащ «зауэ щыIэм» и мафIэр. Абы бензин пэракIэну хьэзырт США-м и унафэщIхэри.

Арати, США-м и къэрал секретарым зэхэлъхьэ план. Абы езым и цIэри - «Маршалл и план» - фIащащ. Маршалл Джордж и планыр нэхъыбэу зыхуигъэпсаУ яхьуиIэр ЕтIуанэ дунейпсо зауэм и лъэужьыр нэхъыбэу кьыщына Европэм щыIэ къэралхэм экономикэ дэIэпыкъуныгъэ епыныр. Абы къэрал 17, СССР-р хэтыжьу, хагъэхьат. А дэIэпыкъуныгъэм доллар мелард хухахат. А зэманым ар икъукIэ ахъшэшхуэт. ХэщIыныгъэ ягъэтамкIэ ЕтIуанэ дунейпсо зауэм и лей нэхъыбэ дыдэу зытехьар ди къэралыр икIи абы а ахъшэм и зэхуэдитIым нэсыр кьыльыкъыр. Апхуэдизэ ахъшэ СССР-м кьыIэрымыхьэн щхьэкIэ Маршалл Джордж Сталин Иосиф кьызэрыщыхьэн щхьэусыгъуэ лъыхъуэрт. Псом хуэмыдэу США-р игъэщтат СССР-м псынщIэ дыдэу зыкъызэрэужьыхьэм, абы мыгувэу атом Іэщэ зэригъэунэхунэр, Европэр юмунизмэм зэщIищтэнкIи зэрыхъунум.

Маршалл Джордж хьэгъэщагъэм хуокIуэ. Абы ди къэралым кьыхуегъэув и Іэщ Іагъэлъэ Іэщ Іагъэ кьигъаIуэу СССР-м и экономикэм зэрызиужьыр, промышленностым и предприятиэхэм, зыхьумжьыныгъэм и Іэнатlэхэм я лэжьакIэр зрагъэщIэну, зрагъэлъэгъуну. Абы кьикIырт америкэ тIасхъэщIэхъэр зэрыхуеям хуэдэу ди къэралым итыну, ди зыхьумэжьныгъэм и лъэщагъыр зрагъэщIну, техникэщIэ куэдми я щэхуэхэр зыIэрагъэхьэну. Ауэ Маршалл кьигъэувахэр генералиссимус Сталин идакъым, дэ хуабжьу а зэманым ахъшэ дыхъуэныкъуэми. Ар щхьэусыгъуэ ящIри, ди къэралыр дэIэпыкъуныгъэ хуэмей хуэдэу Маршалл и планым кьыхъадзыжащ.

США-м и къэрал секретарыр икъукIэ бзаджэт. Абы фIыуэ ищIэрт кьигъэува ІуэхуэгъэхэмкIэ Сталиныр арэзы зэрымыкъунур. Арат кьытхуэгугъаеэ хуэдэу зищIу Маршалл и планым дыщIыхьигъэхьар. Ауэ щыхъукIэ, дэIэпыкъуныгъэ эрата адрей къэралхэм апхуэдэ зы Іэхуэгъуэ хуагъэувакъым. Псом хуэмыдэу дэIэпыкъуныгъэ нэхъыбэ дыдэ зратар ЕтIуанэ дунейпсо зауэр зэхъэзыубла, Европэ псор зэтезыкIуэта, цIыху мелу анипщIкIэр гуIэгъуэм хэзыдза Германиерщ, нэхъ тэмэму жыпIэмэ, ФРГ-рщ. Маршалл и планым тету а къэралыр пс

1992 гъэм, Абхъазым зауэр кьыщыхьеям, си дэлъху Нурхьэлий абы кIуаш. Гагрэ кьалэ цIыкIум кьыщыхэзыгъ Мамзыщхьэ льагапIэм щекIуэкIа япэ зэхэуэм ар хэкIуэдащ...

Сэ быным сранэхьыщIэщ, Нурхьэлий сэ нэхърэ ильэситхукIэ нэхъыжьхэ. Щэч кьызыгъэзыжьхьэжу сызыщыгъуаз-эр зыщ: си дэлъхур Абхъазым щIэкIуа щхьэусыгъуэм и щхьэ IуэхуэкIа, гум-рэ псэмрэ кьабгъэдэкIыу цIыхум зыгуэр ялажьмэ, абы и щапхьэщ Нурхьэлий зэрихьар.

НУРХЬЭЛИЙ быным я непIланэт, ди дэлъхуитIым я нэхьыжь т Ди анэм к уэдрэ кьыджейIэжащ кьуэ IэпIуи и нэ кьызэрэхуикIар. Хьыдкэбзищым яужь щIалэ цIыкIу щигъуэтым, абы, гуфIэщауэ, щIалэцIэу щыIэм игу ирихьын кьыхуэхьрэтэкъым. Ди адэраш абы и цIэр фIэзыщар: «хьэл» псальэр хэтщ, щIалэм хьэпсыфI игъэльэгъуэм уеящ, жиIэри, кьыхихат Дэлъкум и ныбжьэгъуэр кьыз эрддежэу щытар Нурщ...

Нурхьэлий щымыIэжу хъыбар кьыщыдагъащIэм, сэ иужь сихьащ ар зэрыхэкIуэда щIыIэр зэзгъыщIэнкъым. И гъэсэгъ зауэм Iутахэм, ар иужь дыдэу зыIыгъажаэм сахуэзэрэр, кьезгъэIуэтэжырт псори кьыз эрекIуэкIар. Сыхьэм кьалэ иджыри кьамыщтэжкуэ, Гагрэ хуит кьыщащIыжым, Абхъазым сыкIуэри. Мамзыщхьэ сыдэкIащ, Нурхьэлий и ныбжьэгъуэхэр си гъусэу. Абдежым иджыпстэу щытщ си дэлъхумрэ абы и гъусэу хэкIуэда Науржан Ибрэхьимрэ и фэеплъыр...

Сигу нэхъ зэгъа абы щыгъуэ? Хьэуэ, абы щыгъуи иужькIи зэгъакIым. Зэман гуэр дэкIри, си дэлъхум кьыхуагъэфэщащ Леон и орденыр. Орденыр кьезыIыхьыну кIуар сэращ...

... Нурхьэлий фIы дыдэу ердкэрт. Ау э кьуажэ еджапIэм кьыщрагъащIэжу абы кьызэрэмэщIэкIыу щытар сощIэж. Дыгульбгъуей кьуажэ библиотекэм щIэлыр щIиджьыкIыу Бахьсэн тхылъ кьрихьын щыщIдзам ар иджыри еханэ-ебланэ классым щIэст. Унэм дэ тхылъ куэд щызэтхьэрт, псальалъэ нэгъунэ ярытыр гукIэ ищIэрт Нурхьэлий.

Щахмат джэгун фIэфIт си дэлъху нэхъыжьым, аращ сэри сыдджэгуфу сезыгъэсар. Сыхигъанэмэ, зызгъэгусэрти, сызытригъакIуэрт.

ФIы дыдэу ердкэзэм я нэхъыбэр щэхуу, кьару мащIэхэщ. Нурхьэлий апхуэдэтэкъым. Псоми гу кьыльатэу, кьащIыхуаэу, абы зыми и лей зытригъэхьэртэкъым, нэхъыщIэми кьыщхьэщыжьыфырт. Спортым дихьэхыу щытащ ар, футболджэ ургъуэ абкъу. Районым и щIалэтIуалэ топджэгу гупым хагъэхьат.

Тхьдэмрэ философиемрэ ар пасэу дахьэхащ, ауэ еджапIэ нэхъыщхьэм щыщIэтIысхьэм, кьыхихар математикэмкIэ факультетращ - пыухыкIауэ пэжыр кьэзыгъэльэгъуэ щIэныгъэхэмэ абы пщIэ хуIущIыт.

И гупсысэр зэгъэкIуэрэ лъэщIыгъуэ блэкIахэм псэуа философ цIэрыIуэхэм кьыжаIар тегъэщIапIэ ищIуэр, ар иужь итт гъашIэм и мыхьэнэр кIэщIу, гурыIуэгъуэ кьыIуэтэну.

Льэпкъхэм я тхыдэр щидкьым, ар дихьэхащ дин зэхуэмыдэжэм я тхыдэмэ. Сигу кьинэжаеуэ сощIэж Нурхьэлий хьуэпсапIэ гуэр зэрIиар. «Дунейм дину щыIэрахьэм я храм сыуху энт, схульакIамэ»,- кьызжиIащ абы зэгуэрым, Сэ асыхьэту си нэгу кьыщIэзгъэхьащ зи гугъу ищIыр икIи сеупщащ: «Дэнэ дэж щыбухуэнт?» - жысIэри. Ди кьуажэбгъум екIуэкIыу джабэ-льагапIэ кьащхьэщытщ, а льагапIэм Iуащхьэ хьуреишхуэ кьытощ, мис а Iуащхьэ сигъэльэгъуащ Нурхьэлий, мобдеж жиIэри. Абдежым укьытету укъапльэмэ, кьуажэр щIиту у сопьагъ, Бахьсэн Испльэмеи уноплъыс... ИльэситI-щы дэкIат дэльхум и хьуэпсапIэр кьызэрыщIэрэ, ар езыр щыIэжтэкъым. Сигъэльэгъуауэ щита Iуащхьэм дежи кьуажэдэс фызыжьхэр жэрем махуэ кьэс щызэхуэсурэ тхьэ щелъэIуу ирагъажьэ, нэгъуэщI кьуажэхэхэм, кьалэхэм кьикIыуэрэ щIыхуэхэр кьокIуэ: КьурIэн еджэ гуэрым кьихутат а щыIэм хущIхьэгъуэ э хэпIу. Апхуэдэу екIуэкIащ илъэситIщыкIэ... Нурхьэлий дину щыIэм я унэ иухуэну сыт щыIхуеяр? А хьуэпсапIэр апхуэдизкIэ дахэщи, абы и мыхьэнэр кьыумылыхьуэ жми хъыкIуэ кьысщохьу...

Сэ сыт щыгъуи згъэщIагъуэрт Нурхьэлий художественнэ тхыгъэхэм зэреджэ щыкIэр: псальэуха уху хэIэ, псальэ зэкIэльыгъэ ЗкIэ щыIэ нэгъунэ гу льитэрт, гу зыльитахэм згъэщIагъуэу седаIуэрт, игу ирихьа тхыгъэм щытепсэльыхькIэ. Си усэхэр кьытрезгъэдэзэн щыщIэздзам, мыр Iуэху джэгукъым, жиIэу, еджэхэм стхар кьаэзрыщIыхуэнум иригъэвваш ар.

Зэгуэрым сымаджэ сыкIэхъэрт, кьыздальхуахэр кьызэгуэвэзу кьызэхуэсыжат Жэщ щыхьум, си шыпхъуэхэм фыгъуэльыж яжриIэри, Нурхьэлий нэху щыхуэкIэ кьызбгъэдэсащ. ИужькIэ, сыхьужауэ щиль-гъум, и нэпсыр кьызэрекIуэ симыгъэльагъуну и щхьэр ирихьэкIат...

Нурхьэлий щхьэкIэ сэ усэ схуэтхын си гугъакьым нэхьапэхэм. Зэманыр кIу этэху, ар пасэ дыдэу (ильэс 28-м иту арат) дунейм зэрехьажам, сэ нэхърэ ильэситхуIэ нэхъыжьку щытар иджы куэдкIэ зэрыпэхъыщIэм си гуауэр кIащхьэ щыхьыкъым. ХъэбэзкIэ кьызоIуатэ зыхъэсщIэм и Iыхьэ мащIэ...

КЪАНЫКЪУ Э Заринэ,
усакIуэ, «Горянка» газетым и редактор нэхъыщхьэ.

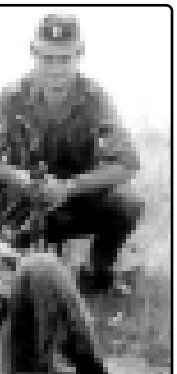
Абхъазым. Щыбагьмкlэ кьыдэсыр Нурхьэлийщ.
1992 гъэ

1981 гъэ

И ныбжьэгъу пщащэ щыIгъуу. *1989 гъэ*

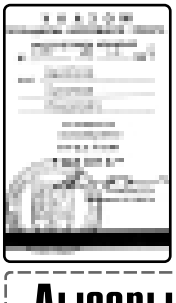

Адыгэ льэпкь конгрессым зэрыхэтамкIэ тхыль.

● Абхъазым и ТекIуэныгъэ Иныр илъэс 15 ирокъу

Нур къыфIащат ныбжьэгъухэм...

Iэлъын

ГЪАТХЭТ. Удзыпэхэм яфIэлъ уэсэпсыр пихыну ды- гъэр хуэсатэкъым, Iэщыр хьупIэм щIидзэхуам, Iгатхэм и дахагъэмрэ и Iэфlагъэмрэ защIыгъгъэнщIу махуэ псом Iэщхэм сахэту губгъэр куэдрэ кьызэхэзэкIыха нэужь, сеша-селIауэ пщыхьэщхьэм нэхь пасэу сыгъуэлъыжащ. Куэд дэкIа, Мащ1э дэкIа - си дамэ гъур цIыкIуэхэм гъуэрыгъуэу зыгуэр кьытоIэу, тIэкIу докIри, сигъэсIыу щIедзэ.

- Тэдж, хуэмыху, тэдж, сэ сыкъэкIуэжащ, тэдж, си щIалэ цIыкIу, - зэхьэпх си адэмрэ и макьыр. Сэ си нэр кьэмыпщIа кьэпщыфым хуэдэу пIэм сыкъэтыщ, си напIэр кьыхэсуэмыIэту. МащIэрэ кьызэджа, мащIэрэ си щхьэфэм и Iэ пхьашэр кьыдилъа, сыкъыщыхуэмытэджым, шхыIэныр стрихри, Iэщ1экIэ щIыбым сыкъыщIихащ. Гъатхэ жьыбгъэр кьызэрыгъжьэхуэуу си напIэр кьызэтесхащ. АрщхьэкIэ зыри си гIунэгъуу щыттэкъым. Пщыхьым сыхэту арат. Сурэт кьудейкIи игъащIэм сымыпытэгъуа си адэм и ныбжьыр си пащхьэм итт, и макьыр иджыри си тхьэкIумэм икIатэкъым. Абы и уажькIэ сыжеизжьфакъым, гупсысэ гуэрхэм сыкьыхьэрри, си гур Iуджэмэ жуэ щIидзащ.

- Уи адэр щIэжэр уэ, си щIалэ? - жиIэу ди гIунэгъу дIыжь гуэр кьызэрыгъэуащIу щыгъаи ар нагу кьыщIыхьэжащ. Зэрымыщ1эжыр жеелэ фIэкIа, абы кьыфIэзгъэкIыгъкъым. Ауэрэ си зэхэщIыкIыр нэхъ ин хьури, кьэсщIащ си адэр хьыбаращIуэу зауэм хэкIуэдахэм эрыхьабжэр. Ар хьэхъуу спхыкIауэ сыпсэуурт. Кьуажэ школыр кьэзэухри, куэд дэмыкIыу еджапIэ нэхъыщхьэ сыщIэтIысхьащ. Абы сыщыщIэсу ар ныбжьэгъуэ Хьэчим зэ-тIэу кьызиIуэкIауэ щытащ и деж лIы гуэрхэр кьакIуэурэ абы сэ щхьэкIэ кьызэреуплъащ, арщхьэкIэ сэ зыми сыгъэпхуэмэгIэ Хьэчим абы-хэм хьэкъ ящищIат. Сытми, зэманри дэкIауэ, еджапIэрэ къэзухауэ, Хьэчимхэ я деж сыкIуауэ, зы лIы мыщIыху гуэрым кьызжиIэщэ:

- Уи адэр къэрэшхьэм я деж щопсэу, Хьэмид, - жери.

Сэ ар си фIэщ хьуэ дэнэ кьэна, лIыжьым ауан сыкъещIыжыслIэри, си жагъуэ хуауэу Хьэчимхэ я деж сыкьыщIэжыкащ. Ауэ си анэм зыри жеслажьым. Зэзэмызэ си закъуэу сыкъыщIынэм деж пщIыхьым хэту сплъэгъуэ си адэр си гум кьэжIыртэ, нэщхьеи сыхьурт. Ауэ зыми зыкъезгащIэртэжьым. Зэман докIри, зэхэзох турист гуп къэрыпI къэралхэм ягъакIуэу. Зызмыдзжьэу абыхэм захьзоIатхэ (сэ зесхьэр си анэм и уцуIэ), мыгувэу сожьэ. Я пэу Щам докIуэ. Сэ ди лъэпкъэгъухэм сахуэзэху сыщIоупщIэ, ди кьуажэгъу щыIэмэ. Коммунистхэм я хьэтетыгъэу зэманратэ, зыгуэр кьыбдалъэгъуамэ, уи Iуэхум кI1эт.

Сэ си гъуэст си ныбжьэгъу Мухьэмэд. Ар ди гупым и унафэр зыIощIэлъхэм ящыщт. Абы и щыпэкIуэгъэкъым хьэрып кьэралхэм, фIыуи кьыщащ1эжкIэмкIэ 13-рэ Кавказ Ищхьэрэмрэ Совет Союзымрэ я чемпион хьуа Бищlо Валерэ.

Старэ Урыху дзт ДЮСШ-м и унафэщIу ильэс 25-кIэ лэжьащ Къанщыкъуей Заур. Иджы спортым и ветеранхэм я Аруан районым советым и тхьэмадэщ.

Заур и гуапэу, фIыщIэ яхуищIу игу кьеГэкIыж и гъэсакIуэхэу, и чэнджэщэгуэхэу Нало Аскэрхъан, Дзахьмышщ Мэчрэ1ил, Къуэдзокъуэ Анатолэ, Унэж В.Б., Загаруйкэ Е.И., Волков Н.С., Карапетян Л.Д., Тобыл Шыхьбан сымэ. Ахэр псори сэбэн кьыхуэхъуащ Къанщыкъуейм бэнэкIэм дихьэхыныжкIэ икIи хуагъэуащ кьалэмыр кьыщIэу кьыдэзкIуэтей щIэблэм Аруан районым и спортсмен цIэрыIуэхэр яригъэцIыхуну.

ПЩЫБИЙ Сультан,
Заум, лжьыгIэм, Iащ1экIэ зэщIуэзэда кьарухэм я хабзэхъумэ Iэнатlэхэмрэ я ветеранхэм (пенсионерхэм) я рясфикIа советым щIалэгъуалэр гъэсэныжкIэ и комиссэм и тхьэмадз.

1992 гъэм куржы-абхъаз зауэм лIыхъужьу хэкIуэда си дэлъху Нур хьэлий хуэотх

* * *

Жэщ щIагъуэ дэмыкIыу
Кьыхохьэ си пщIыхь
Си дэлъху щымыIэжу
Зи мащIэр гуэныхь.

Аз зэм нэжэгужэщ,
Зым тIэкIу сфIэнэщхьейщ.
Сыт щыгъуи щэху дыдэщ,
Жэуапыр фIэлейщ.

И нэгу зэхэлъыкIэм
Сепль пэт зызмыгъэнщI.
Иджы кьэкIуэжащи,
Кьэхъуар жезгъэIэнщ.

- Щхьэ куэдрэ укьэту
Уэ си гур пкъута?
ЗыбгъэщIкIуу, зубэщIыу
Сыт Iуэху уэхэта?

Си дэлъху си псэ Iыхьэр
Кьэсоплъ, йоплпыхьыж.
... Жэщ ныкъуэм кьихь
пщIыхьыр
Нэхущым сIехьыж.

1999 гъэ.

* * *

Гъэбзэрабзэ пшынэр,
ЩIы, адыгэ, джэгу.
Нобэ сымыгушэ си
Щ1ыз эжыхьэм пэкIу.

Щ1ызэхэсуэ цIыхуэхэр
Хэти кьыбжиIэнщ:
ЕкIуэкIащи зауэр,
Ар иухагъэнщ...

Зауэм и кIэр гъыбзэщ,
Зауэм и кIэр - гуэнщ.
Я́гуэша щы кIапэр?
Кьэнэжа зэкъуэш?

Гъебзэрабзэ пшынэр,
Щ1ы, адыгэ, джэгу.
Кьэдрэ кьыпхуимыхуэ
Уэ щыхьэхуэ уигу.

Уи щхьэ лъагэу Iэти,
Уи ныбжьэгъу Iуплъэж.
Уощ1эр уэ: бинщэм
Ищ1кьым зэхэгъэж.

Зауэр кьызэбнэкIмэ,
ГъащIэм пхупыщэнщ.
Напэм емыпщIыжьым
Быныр хуэгъэзэжщ.

Гъыбзэр кIыхь умыщIи,
Уэ Iыхьэгъу умыхьу.
Зауэм и кIэр нэпсми,
Гуауэр псэм щхьэщых.

Псэр зытам я нурыр
Нобэ кьытщхьэщIтщ.
Мы дунейм щызетхьэм
Аxэр я щыхьэтщ.

Гъебзэрабзэ пшынэр,
Щ1ы, адыгэ, джэгу!
Сымыгушэ щхьэкIэ,
Семыуэну Iэгу.

...Абхъазыщ1ым зауэ
Зэгуэр щекIуэкIащ.
Сэри си дэлъху цIыкIур
Абы щаукIащ...

2003 гъэ.

Хьыбар пэж

Иуан Владимир.

ЦIыхурт. Щам дынэри, етIуанэ махуэм Мухьэмэд цIыхутэ ящыхуэхъуауэ щыт Мыхьмуд Иорданым кьинкIри льагъунльагъу Щам кьэкIуащ. Сэлам зэтхри, дызэрыцIыхуащ. Куэд дэмыкIыу Мыхьмуд дигъэхьащIу дригъэблэгъащ. Сэ зыспIыхьу щхапIэм сыгдыщIэсым, сигу кьокIыж пщIыхьым хэту сгъэгъуа си адэр, сигу кьызогъэкIыж абы и теплъэри, ещхь гуэрхэр нэкIэ кьызолыхьуэ. Мыхьмуд гу кьысльетэри:

- ЩIхьэ уэхопльэрэ, Хьэмид? - жери кьызоупщI.

- Зыри, - жызоIэри, си щхьэр кьызолъэтыж. АдэкIэ жысIэнум сынимыгъэсу, Мухьэмэд къриГъэжьащ:

- Мы Хьэмид и адэр мыбы щыпсэууэ кьыжраIащи, абы егупсысу кьыщIэкIынщ. - Си жагъуэ кьыщIауэ кьыщIыхьэжа, Тхьэм ещIэ. - Мыхьмуд уэчыл цIрыIуэщ, адыгэм щхьэкIэ зигъэлIэнущ, сэщхьэ кьыпхуэмыхъумэ...

АдэкIэ Мухьэмэд жиIэнум нимыгъэсу, Мыхьмуд къызоупIащ:

- Дэнэ щIыпIэ уи адэр здэщыIэр? - жери.

- Уэлэхи, сымыщIэ, мыр дыдэм щIэжи кьысхуэмыщIыхуну, игащIэм и нэкIу сльэгъуакъым, ауэ Хьэмус кьалэм щыпсэууэ зэхэсхащ.

Мыхьмуд тэджри, Хьэмус кьалэм я хасэм и тхьэмадэм дежекIэпсэуащ, арщхьэкIэ унэм щигъуэтакъым. Телефоным и номерыр сэ кьызнтри:

- Пщэдджыжь, нэху здэщым си машинэмкIэ фысщынщ, Мухьэмэд, - жери ди Iэнэм кьэтIысыжащ. Куэд дэмыкIыу ди хьэщIэщым дыкъэкIуэжащ. «Болэтэй кьуажэм щыщ фхэт? Мо щIалэм укъелтыхьхьэ, Хьэмид», - жаIэу зэхьэох. Ар зызогъэцIыху, сызыщIэс пэшым изогъэблагъэри, соупщI:

- Болэтэй кьуажэу хэт сымэ щыIэ, дауэ ди гъашIэр щыфхэ? Я мы хамэ щIыналъэм, адыгэхэр фызэрыгъэIыгъ? Мамрыкиу? МуIэд щIыIэ, ар щIыхуэр?

- Уэлэхьи, соцIыхум, - жи Хьэжмуэ (арат щIалэм и цIэр), - си адэм и ныбжьэгъу дыдэм.

- АгIэ ар дауэ кьэдгъэзэжу? - жыIэ Мухьэмэд. - Ар ди гупым и унафэщIэ, ар ящыщ. Напэм ящыщ. Сэ ар ящыщ. Коммунистхэм я хьэтетыгъэу зэманратэ, зыгуэр кьыбдалъэгъуамэ, уи Iуэхум кI1эт.

Сэ си гъуэст си ныбжьэгъу Мухьэмэд. Ар ди гупым и унафэр зыIощIэлъхэм ящыщт. Абы и щыпэкIуэгъэкъым хэрып кьэралхэм, фIыуи кьыщащIэжкIэмкIэ 13-рэ Кавказ Ищхьэрэмрэ Совет Союзымрэ я чемпион хьуа Бищlо Валерэ.

Старэ Урыху дзт ДЮСШ-м и унафэщIу ильэс 25-кIэ лэжьащ Къанщыкъуей Заур. Иджы спортым и ветеранхэм я Аруан районым советым и тхьэмадэщ.

Заур и гуапэу, фIыщIэ яхуищIу игу кьеГэкIыж и гъэсакIуэхэу, и чэнджэщэгуэхэу Нало Аскэрхъан, Дзахьмышщ Мэчрэ1ил, Къуэдзокъуэ Анатолэ, Унэж В.Б., Загаруйкэ Е.И., Волков Н.С., Карапетян Л.Д., Тобыл Шыхьбан сымэ. Ахэр псори сэбэн кьыхуэхъуащ Къанщыкъуейм бэнэкIэм дихьэхыныжкIэ икIи хуагъэуащ кьалэмыр кьыщIэу кьыдэзкIуэтей щIэблэм Аруан районым и спортсмен цIэрыIуэхэр яригъэцIыхуну.

ПЩЫБИЙ Сультан,
Заум, лжьыгIэм, Iащ1экIэ зэщIуэзэда кьарухэм я хабзэхъумэ Iэнатlэхэмрэ я ветеранхэм (пенсионерхэм) я рясфикIа советым щIалэгъуалэр гъэсэныжкIэ и комиссэм и тхьэмадз.

Дыз1эрпагэ спортменхэр

Иджыблагъэ «Полиграф-сервис и Т» тхылъ тедзапIэм кьыщыдэкIащ Къанщыкъуей Заур и Iэдакъэщ1экI «Аруан районыр зэрыпагэ спортменхэр» зыфIищар.

● ТхылъыщIэ

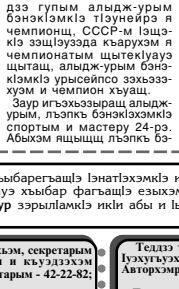
Къанщыкъуей Заур

ТIОХЬ ГъунэгIуу фэдгъэцIыхуну дыхуейт тхылъым и авторыр. Ар Старэ Урыху къуажэм къыщалъхуащ, алыдж-урым, пьэпкъ бэнэкIэхэмкIэ спортым и мастерщ.

1954 гъэм Заур Урыху курыт еджапIэр кьиуэри, Прохладнэ дэт мэкъумэш техникумым щIэтIысхащ. Ар кьиуха нэужь, и щIэныгъэм хигъэхъузэну Къанщыкъуейр щIотIысхащ. Краснодар мэкъумэш институтым. ЕджапIэ нэхъыщIхьэр кьызэриухыну щIалэщIэр дзэм кьулыкъу щищIэну ираджэ. Ильэс 15-м щIигъукIэ республикэм и щIыхьыр абы щIигъуэнагъэ тыныр защIэу щыгъаш. УрихьэлIэнущ быркьуэшыркъуэ гуэркэм, дзыкIпIэ задэхэми, зэманым и толъкъун Iэлхэр ураудыну кьыщыщIыкьэхуэн кьэкъу. А гугъуехьхэр кьызэзыIэнкIыфыр адэ-анэм я дежи гъэсэныгъэ тэмэм щызыгъэтхэзрэ.

Ину берыч эт бесын жьызоIэ Щэнхабзэмкlэ ун эмрэ кьуажэ библиотекэмрэ я гъэкIуэ хьуэхъу псальэхэмрэ ину тхуэу кьыщIыхьэпIэм фIэтыщ.

ЗэIущIэ кьызэIуихащ Хьэмыкьэу Маринэ. Абы кьызэкуэсахэр щыгъуазэ ящIащ нобэ кьрагъэбдзэгъахэу Мусейх Шумахуэрэ Зоерэ, ГъэныкIэжэ Хьэсенэрэ Лизэрэ я унагъэхэм я псэукIэм, я кьэкIуэкIыкIам.

Апхуэдэу а махуэм утыкум кьрашат унагъуэщIэ зыухуахэри, илъэс зытIущ хьуауэ унагъуэу псэуэхри. Абыхэм псальэ дахэхэ, чэнджэщIуэхэмкIэ зыхуагъэзащ кьуажэм дэс нэхъыжьыфIхэм ящыщу Iэщыкъ Iонэ, Мусей Шумахуэ, ГъэныкIэ Лизэ сымэ.

ЗэIущIэр ягъэбжьыфIащ «Терчанка» ансамблым и кьэфакIуэ гупымрэ уэрэджыIакIуэ Iэзэхэмрэ.

Мыпхущэ зэIущIэ купщIафIэхэр икьукIэ щхьэпэщ щIалэгъуалэм я дежкIэ. ГъащIэ гъэгъанэр тыныш защIэу щыгъакъым. УрихьэлIэнущ быркьуэшыркъуэ гуэркэм, дзыкIпIэ задэхэми, зэманым и толъкъун Iэлхэр ураудыну кьыщыщIыкьэхуэн кьэкъу. А гугъуехьхэр кьызэзыIэнкIыфыр адэ-анэм я дежи гъэсэныгъэ тэмэм щызыгъэтхэзрэ.

Ину берыч эт бесын жьызоIэ Щэнхабзэмкlэ ун эмрэ кьуажэ библиотекэмрэ я гъэкIуэ хьуэхъу псальэхэмрэ ину тхуэу кьыщIыхьэпIэм фIэтыщ.

ЗэIущIэр кьызэIуихащ Хьэмыкьэу Маринэ. Абы кьызэкуэсахэр щыгъуазэ ящIащ нобэ кьрагъэбдзэгъахэу Мусейх Шумахуэрэ Зоерэ, ГъэныкIэжэ Хьэсенэрэ Лизэрэ я унагъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жуэан яхь. Авторхэмрэ редакцIэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтехуэ зэныту щытыкъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яуэхьыныр и пщэ дэльщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIагъэхьхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щрымкIэ жуэап екъ КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы ильэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

КъБР-м ЩIнхабзэмрэ хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэмкlэ и министерствэм и лэжьакIуэхэм гущIыхьэ ящыхьуауэ яхьыбар фагъащIэ езыхэм я лэжьэгъуу щыта **Бэжьдыгу Иринэ Борис и пхъур** зэрыIламкIэ икIи абы и Iыхьлыхэмрэ и благъэхэмрэ яхуоГуэвэ.

● Гу зылъытапхъэ

Къэбзэрдей къэрал театрым фрегъэблагъэ

Щ1ыдзэнщIыкIу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбзэрдей къэрал драмэ театрым и илъэс пэжыыгъэр къызэIуехьэ.

ФокIадэм и 23, 24-хэм:

Кьаныкъуэ Заринэ. **«Нагъуэ и унагъуэр»** *(драмэ)*

Думэн Мурадин. **«Уэлий и парашют»** *(гушыIэ)*

Жэпуэгъуэм и 7-м:

Рей Куни. **«Щ1ыхьхьэр, щ1ыхьбзыр, хьэдэ мыщIыхьэр»** *(гушыIэ)*

Жэпуэгъуэм и 14-м:

Эдуардо де Филиппо. **«Щ1ыхьуэ ик1и джентльменщ»** *(гушыIэ)*

Жэпуэгъуэм и 21-м:

Нало Заур. **«Iэфlынэ и и фIыщIитIыр»** *(драмэ)*

Жэпуэгъуэм и 23-м:

Несин Азиз. **«Сыукl и щ1ыжьу! дунейнжу!»** *(мелодрамэ)*

Жэпуэгъуэм и 28-м:

Кьаныкъуэ Заринэ. **«Нагъуэ и унагъуэр»** *(драмэ).*

Къэрэшей-Щ1ырджэ Республикэм щIыхь зиIэ и артистхэ Балъкъэр Тамарэ и бенефисщ.

Театрым и художественнэ унафэщIэу У рысей ФедерацIэм щIыхь зиIэ и артист **Щ1ыбзыхьуэ Басирщ.**

Щ1ыщIдзэр сыхьэт 18-рэ дакьинхэ 30-рщ.
Телефонхэр: 42-64-94, 42-33-89.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ЖьэкIмыхьу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Жылаев Маритэ, Льостэн Музэ, Нобэжь Таисэ, Уэрдокьуэ Жансурэт, Хьэжыкьарэ Алик, Шал Мухьэмэд.**

ДИ ХЭЩIАПIЭР

360030, Къэбзэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 5, ебгъуанэ - ещIанэ я кьатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редакторым нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхуэмкIэ - 42-22-86; кьуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Iуэхуащ1эхэмкIэ, спортымрэ пасымэсымэжьмкIэ - 42-22-88; етъэджэнымрэ щIэныгъэмкIэ - 42-63-64, 47-32-15; зэдзэкIаныгъэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериеим - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущ1апIэм - 42-26-41; суэрэтехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьха бжыгъэхэм, кьыщIэтэ Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жуэап яхь. Авторхэмрэ редакцIэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтехуэ зэныту щытыкъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яуэхьыныр и пщэ дэльщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIагъэхьхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щрымкIэ жуэап екъ КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы ильэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

КъБР-м ЩIнхабзэмрэ хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэмкlэ и министерствэм 1905 гъэм щыIа РеволюцIэм и цIэр зезыхь и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

Мы кьыдэжьыгъуэм елъытыгъэу: жуэап зыхь секретарь, Дыщэ Сонэ, редактору Щ1ыхьэпащ1 Из, корректорхэу ПхьатIыкI Юрэ *(1,2-нэ нап.)*, Табыщ Динарэ *(3,4-нэ нап.)*, корректорхэм я дэлъыкьэгъу Иуан Заирэ. *Компьютерк1э газетым и теплъэр ящIащ:* ГъукIэI Рае, Щомахуэ Марианнэ, *суэрэтыщI* Бицу Жаннэ.

Номеры "Адыгэ псалъэ" и компьютер Iэнатlэм щагъэхьзыращ.

Газетым Iэ тедзэн хуейщ сыхьэт 20.00-м.

Щытрадзэ сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.010● Заказ №3100

«Си унагъуэ, си быдапIэ!»

● ЗэIущIэхэр

Апхуэдэ фIэщыгъэцIэ зиIэ зэIущIэ хьэдэмэт иджыблагъэ Дей кьуажэм Щэнхабзэмкlэ унэм щекIуэкIащ. Ар кьызэрагъэпэщащ мы щэнхабзэ Iуэхущ1апIэмрэ кьуажэ библиотекэкъэмрэ я дэжьыкIуэхэу Токъуэ Сарэ, КIуантIэ Светэ, ЗэIущIэ Лидэ, Хьэмыкьуэ Маринэ, Хьэбыпlэ Фатlимэ, Балъкъэр Мурэ сымэ.

ПСОМИ дощIэ мы гъэр « Унагъуэм и илъэсу» зэрагъэльапIэр. Абы ильэс иткIэ Дей кьуажэм Щэнхабзэмкlэ и унэм кьрагъэблэгъат зи гъащIэдэкIкIэ псэу, псэ хьэлэмкIэ кьуажэм хэзыгъэжьэ, зэгурыIуэрэ гъэсэныгъэр зэрылъ унагъуэ нэхъыфIу кьаатьитэхэм ящыщхэр.

ХьэщIэхэр Щэнхабзэмкlэ унэм и бкэIупэм кьыщысым пшыхьыр кьызэзыгъэпэщащэр абыхэм гуапэу яIущIащ. Кьрагъэблэгъа унагъуэхэм я унэщIкэмрэ абыхэм яхуэтэжа хьэхъэху псальэхэмрэ ину тхуэу я кьыщIыхьэпIэм фIэтыщ.

ЗэIущIэр кьызэIуихащ Хьэмыкьэу Маринэ. Абы кьызэкуэсахэр щыгъуазэ ящIащ нобэ кьрагъэбдзэгъахэу Мусейх Шумахуэрэ Зоерэ, ГъэныкIэжэ Хьэсенэрэ Лизэрэ я унагъуэхэм я пэжагъымкIэ ахэр зытхахэм нэсу жуэап яхь. Авторхэмрэ редакцIэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтехуэ зэныту щытыкъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яуэхьыныр и пщэ дэльщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIагъэхьхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щрымкIэ жуэап екъ КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щIэту ятхащ.

Зы ильэсым газетыр 250-рэ кьыдокI.

КъБР-м ЩIнхабзэмрэ хьыбарегъащIэ Iэнатlэхэмкlэ и министерствэм 1905 гъэм щыIа РеволюцIэм и цIэр зезыхь и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

Мы кьыдэжьыгъуэм елъытыгъэу: жуэап зыхь секретарь, Дыщэ Сонэ, редактору Щ1ыхьэпащ1 Из, корректорхэу ПхьатIыкI Юрэ *(1,2-нэ нап.)*, Табыщ Динарэ *(3,4-нэ нап.)*, корректорхэм я дэлъыкьэгъу Иуан Заирэ. *Компьютерк1э газетым и теплъэр ящIащ:*